

TORAH OHR • PARSHAS BEREISHIS • MAAMAR 1

השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית וגו'

“The heavens are My throne
and the earth is My footstool”

G-d, who has no body and no place, “sits” on the Torah, has His “foot,” the Jewish people, raised on the “footstool” of the practical mitzvos, and is “housed” in prayer; each is drawn down by a person’s own service, from contemplation and love to deeds and self-nullification.

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

Dedicated in honor of the Rebbe’s father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/torah-ohr/bereishis/1/

THE BIG IDEA

G-d, who has no body and no place, “sits” on the Torah, has His “foot,” the Jewish people, raised on the “footstool” of the practical mitzvos, and is “housed” in prayer; each is drawn down by a person’s own service, from contemplation and love to deeds and self-nullification.

Each section: the Hebrew, then the translation, then a short explanation under a gold rule. Small numbers in the Hebrew are the notes at the end.

THE MAAMAR IN BRIEF

The maamar asks how G-d, who has no body and is not in space, can have a throne and a footstool. The “heavens,” fire and water, are the Torah. A person “makes” the Torah: contemplating the Shema (shem ayin) shows that everything in the worlds is only a “name,” a glimmer, so the soul longs for G-d Himself; this love, an arousal from below, draws the Infinite Light into the Torah and brings it from its pre-world level into the 613 mitzvos. The Torah is thus a “throne” on which G-d’s will and wisdom lower themselves into physical mitzvos. The “earth” is the practical mitzvos, above all charity, which raise the “foot,” the Jewish people; since “their end is wedged in their beginning,” the lowest becomes the head, and a person’s deeds raise his emotions into his mind. Heaven and earth are also the Written and Oral Torah. The “house” is prayer: through bowing and self-nullification it draws down the encompassing light that heart and mind cannot contain, a light that does not look upon a person’s faults.

OUTLINE

- 1 The question and the Torah as “heaven”** ¶1
How can the bodiless G-d have a throne? The Torah is from heaven, and like shamayim it is fire and water.
- 2 A person makes the Torah through contemplation and love** ¶2-4
Mercy grants understanding; the Shema teaches that the worlds hold only a “name” of G-d; this awakens love for G-d Himself, which draws the Infinite Light into the Torah and down into the mitzvos.
- 3 The Torah as G-d’s throne** ¶5
Through Moshe the Torah comes down; like sitting, it lowers G-d’s “head,” His will and wisdom, into physical mitzvos.
- 4 The footstool: raising the foot** ¶6-10
Israel are G-d’s “foot,” which in the returning light becomes the head; the practical mitzvos, especially charity, raise the emotions into wisdom, above and in the human soul, so that love becomes lasting.

5 Heaven and earth within the Torah

¶11

The Written Torah is heaven, from above; the Oral Torah is earth, grasping G-d's will from below; three things are called "earth."

6 The house: prayer

¶12-14

Prayer with bowing and self-nullification draws down the encompassing light beyond the worlds, which neither heart nor mind contains, and which is present without regard to a person's faults.

KEY CONCEPTS

Memalei and sovev ממלא כל עולם וסובב כל עולם

The light that fills the worlds, enlivening each according to its measure, is only a "name," a glimmer; the light that encompasses them is beyond grasp and can only surround a person.

Arousal from below אתעוררת דלתתא

Human love and service that draw down a divine response: "a spirit brings a spirit."

Their end is wedged in their beginning נעוץ סופן

בתחלתן

In the light that returns upward, the lowest level is the highest, so the "foot," the Jewish people and their physical deeds, becomes the "head."

Integrating emotions into intellect התכללות המדות

בשכל

Emotions cut off from understanding are fleeting; raised into the mind, they become stable and elevated.

Self-nullification in prayer ביטול

Bowing before G-d as before a king too exalted to approach; it draws down the encompassing light that Torah and mitzvos cannot reach.

SECTION 1 • ¶1

The question and the Torah as “heaven”

1 השמים כסאי^{1,2} והארץ הדום רגלי אי זה בית וגו'. להבין איך שייך עליו ית' לומר כסאי³ והדום רגלי.

“The heavens are My throne and the earth is My footstool; what house...,” etc. [We need] to understand how it is fitting to say of Him, blessed be He, “My throne” and “My footstool.”

The maamar opens with Isaiah’s verse and raises its problem: a throne and a footstool belong to someone with a body who sits in a place. How can such words be said of G-d?

שהרי אין לו דמות הגוף^{4,5} ואינו בגדר מקום וכמ”ש הנה מקום אתי^{6,7} שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו.^{8,9}

For He has no bodily form and is not within the bounds of place, as it is written, “Behold, there is a place with Me”: for He is the place of the world, and the world is not His place.

G-d has no bodily form (as the Yigdal hymn, based on Maimonides, puts it) and is not in space. The Midrash reads “Behold, there is a place with Me” as saying that G-d contains the world, not that the world contains Him; so a “throne” cannot be meant literally.

אך להבין הענין כי הנה התורה היא מן השמי' כמ”ש כי מן השמים דברתי¹⁰ וגו'

But to understand the matter: the Torah is from heaven, as it is written, “For from heaven I spoke,” etc.;

The answer begins with the Torah, which G-d gave “from heaven.” The Alter Rebbe will show that the “heavens” that are G-d’s throne are the Torah.

דהיינו שהיא בחי' שמים כי שמים אש ומים.^{11,12} וכך גבי התורה כתיב מימינו אש דת למו.¹³

that is, it is of the level of “heaven,” for shamayim (heaven) is fire and water. And so it is written concerning the Torah, “From His right hand, a fiery law for them.”

The Sages read shamayim (heaven) as a fusion of esh (fire) and mayim (water). The Torah is likewise a blend of both, for it came “from His right hand” (the right is kindness, like water) as “a fiery law” (fire stands for strictness).

SECTION 2 • ¶2-4

A person makes the Torah through contemplation and love

2 והנה כתיב ושמרתם את חוקתי¹⁴ ועשיתם אתם¹⁵ אתם כתיב שהאדם הוא העושה את התורה. וכך אנו מבקשים¹⁶ בברכת אהבת עולם אהבתנו כו' לשמור ולעשות ולקיים

Now, it is written, “And you shall keep My statutes and do them (osam)”; *atem* (“you”) is written: that man is the one who makes (ha’oseh) the Torah. And so we ask in the blessing “With an everlasting love You have loved us,” etc.: “to keep, to do (la’asos) and to fulfill (lekayem).”

In the verse, “do them” (osam) is written without a vav, so it can also be read *atem*, “you.” The Midrash (Vayikra Rabbah 35:7, on the same words in Leviticus 26:3) brings two teachings: G-d counts keeping the Torah “as if you had made them,” and, reading the word as *atem*, even “as if you had made yourselves.” From the spelling the Alter Rebbe draws that man “makes” (oseh) the Torah, bringing it into being. The morning blessing before the Shema asks that we be able “to keep, to do and to fulfill.”

תחלה לעשותה ואח”כ לקיימה¹⁷ והיינו ע”י אב הרחמן¹⁸ רחם עלינו ותן בלבנו בינה^{19,20} שמבחינת רחמים עליונים נמשך בינה והתבוננות בלב להיות בה ועל ידה עשיית והתהוות התורה.

First to do it, and afterwards to fulfill it. And this is through “Merciful Father, have mercy on us and put understanding (binah) in our hearts”: for from the level of supernal mercy, Binah and contemplation are drawn into the heart, so that in it and through it there be the making and the coming into being of the Torah.

The order matters: *la’asos*, “to do,” also means “to make,” so first the Torah is “made,” brought into being, and only afterwards “fulfilled” (*lekayem*, literally “to establish”) in practice. The same blessing asks the “merciful Father” to “put understanding in our hearts”: from G-d’s supernal mercy comes Binah, the heart’s understanding and contemplation, and through it the Torah is “made.”

3 וכיצד תהי' התבוננות זו מבואר בק”ש [בקריאת שמע] שמע לשון הבנה²¹ והבנה זו היא בתיבת שמע עצמה

And how this contemplation is to be explained in the reading of the Shema: Shema is an expression of understanding, and this understanding is in the word Shema itself;

The contemplation that “makes” the Torah is spelled out in the Shema. Shema means not only “hear” but “understand” (the Kehot note gives the young Shmuel’s “Speak, for Your servant hears,” I Samuel 3:10), and the word itself holds what is to be understood.

כי שמע שם עי²² פי כי עיין רבתי היא בחינת לך ה²³ הגדולה והגבורה וכו'

for Shema is shem ayin ("the name of the ayin"). That is: the enlarged ayin is the level of "Yours, Havayah, are the greatness and the might," etc.,

Shema splits into shem (name) and ayin, the letter whose value is seventy and which is written large in the Torah's text of the Shema. The enlarged ayin stands for "Yours, Havayah, are the greatness and the might...": G-d's seven emotive attributes, each including ten, making seventy.

ז' מדות עליונות שהם בחינת לך דהיינו שהם בטלים אליו ונכללים במקורן שעדיין אינן בבחינת המשכה והתפשטות למטה להיות עולים בשם גדולה וגבורה וכו' ואזי נקרא בשם עי רבתי

the seven supernal attributes, which are the level of "Yours": that is, they are nullified to Him and included in their source, not yet in a state of being drawn down and spreading forth below so as to go by the names of greatness, might, etc.; and then it is called by the name of the enlarged ayin.

"Yours" means that in their source these attributes are wholly nullified to G-d, not yet flowing downward to become distinct qualities like greatness and might that act on the world. In that hidden state they are called the "enlarged ayin."

והמשכה שנמשך ומתפשט למטה הוא רק בחינת שם לבד²⁴ שהוא הארה בעלמא

And the drawing down that is drawn and spreads forth below is only the level of a "name" alone, which is a mere glimmer,

What spreads down into the world is only a "name": just as a name is not the person but only how others call him, it is a mere glimmer of the source.

וכמאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שאין זו אלא מבחינת שם ומדת מלכותו ית' כי מלכותך מלכות כל עולמים²⁵ כתיב.

as in the saying, "Blessed be the name of the glory of His kingdom forever and ever": this is only from the level of a "name" and of His attribute of Malchus (sovereignty), blessed be He, for it is written, "Your kingship is a kingship over all worlds."

This is why we say "Blessed be the name of the glory of His kingdom": what reaches the world is only the "name," the attribute of Malchus (sovereignty), as the verse says, "Your kingship is a kingship over all worlds."

4 וזהו ענין בינה להבין דבר מתוך דבר ²⁶ פי' תוך דבר נקרא בחינת ממלא כל עלמין שהיא בחינת שם דהיינו בחינת זיו והארה הנמשך תוך עלמין.

And this is the meaning of Binah (understanding): to understand one thing from within another. That is, “within” a thing is called the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is the level of a “name,” that is, the level of a radiance and glimmer drawn within the worlds.

Binah is traditionally defined as “understanding one thing from within another.” Here “within” refers to memalei kol almin, the light that enters each world and enlivens it — which is only the “name,” a radiance of G-d.

וצריך להבין מזה שאינו אלא זיו כנ”ל שהוא ית' הוא הסובב כל עלמין ולית מחשבה כו' ²⁷ ולא מכל מדות אליו כלל ²⁸

And one must understand from this that it is only a radiance, as mentioned above; that He, blessed be He, is the One who encompasses all worlds (sovev kol almin), and “no thought [can grasp Him],” etc., and [He is] “not of any of these attributes at all.”

From that inner light one is to infer what lies beyond it: if all this is only a glimmer, G-d Himself encompasses all worlds (sovev kol almin), beyond any grasp — as the Tikkunei Zohar says, “no thought can grasp You at all,” and He is “not of any of these attributes.”

וע”י זה נמשך להיות ואהבת את הוי”ה אלהיך ממש לדבקה בו ית' בא”ס ב”ה ממש כמ”ש מי לי בשמים ²⁹ ועמך לא חפצתי וגו'

And through this there comes to be “And you shall love Havayah your G-d” — truly: to cleave to Him, blessed be He, to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, truly, as it is written, “Whom do I have in heaven? And besides You I desire nothing,” etc.;

This contemplation leads to “You shall love Havayah your G-d” in the fullest sense: a longing to cleave to the Infinite One Himself, not to any of His revelations. It is the Psalmist’s cry, “Whom do I have in heaven? Besides You I desire nothing.”

שיהי' [שיהיה] רק חפצו ורצונו שהוי”ה אור א”ס ב”ה עצמו יהיה אלהיך שורה בקרבך דהיינו שיהא גילוי אור א”ס ב”ה עצמו על נפשו

that his only desire and will be that Havayah, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, be “your G-d,” dwelling within you; that is, that there be a revelation of the Infinite Light, blessed be He, itself upon his soul.

The lover wants Havayah — the Infinite Light itself — to become “your G-d,” your own, resting within you and revealed in your soul.

והיינו ע"י בכל לבבך שהוא כמ"ש אם ישים אליו לבו³⁰ רוחו ונשמתו אליו יאסף כי רוח אייתי רוח³¹ ואמשיך רוח שע"י רוח האדם העולה למעלה שישים אליו

And this is through "with all your heart," which is as it is written, "If he sets his heart to Him, His spirit and His breath He will gather to him"; for "a spirit brings a spirit and draws forth a spirit": through the spirit of man that rises upward, when he "sets [his heart] to Him,"

This happens "with all your heart." The Alter Rebbe reads Job's verse this way: when a person sets his heart toward G-d, G-d gathers His spirit to him. The Zohar's rule is that "a spirit brings a spirit": a human arousal from below draws down a divine response.

דהיינו שלבבו יכסף לדבקה בו ית' ולהמשיך בחי' גילוי אלהותו ית' על נפשו ותוך נפשו.

that is, when his heart yearns to cleave to Him, blessed be He, and to draw a revelation of His G-dliness, blessed be He, upon his soul and into his soul,

"Setting his heart to Him" means a heartfelt yearning to cleave to G-d and to have His G-dliness revealed on and within one's soul.

אזי רוחו ונשמתו מבחינת סובב כל עלמין אליו יאסף להיות מתאסף השראתו אצלו בקרב איש ולב עמוק³²

then "His spirit and His breath," from the level of the light that encompasses all worlds, "He will gather to him," so that His indwelling is gathered to him, "within a man and a deep heart."

Then G-d's "spirit and breath" from the encompassing level, beyond the worlds, are gathered to the person and dwell with him, in "within a man and a deep heart."

ומזה נמשך להיות והיו הדברים האלה אשר אנכי³³ מי שאנכי³⁴ מצוך כו' שע"י זה נמשך גילוי אלהותו והתהוות התורה בבחינת שמים אש ומים.

And from this there comes to be "And these words which I (Anochi) — who I am — command you," etc.; for through this there is drawn down a revelation of His G-dliness and the coming into being of the Torah at the level of "heaven," fire and water.

This is followed by the next verse of the Shema, "And these words which I (Anochi) command you": Anochi means G-d's very self, "who I am." Through love, G-dliness is revealed and the Torah comes into being as "heaven," fire and water.

כי הנה התורה קדמה אלפים שנה לעולם³⁵ פי' עולם נקרא בחינת אש ומים³⁶ והתורה גבהה מעלתה מאד בבחינת אלפים שנה שהם למעלה מבחינת עולם וכדי שתמשך לבחינת עולם

For the Torah preceded the world by two thousand years. That is: “world” is the name for the level of fire and water, and the Torah is exceedingly lofty in its standing, at the level of “two thousand years,” which are above the level of “world”; and in order that it be drawn down to the level of “world,”

The Midrash says the Torah existed two thousand years before the world. “World” here means fire and water, the attributes (kindness and restraint) that build the worlds, while the Torah’s “two thousand years” stand for a level far above the world. The Torah must still be drawn down into the level of “world.”

דהיינו להיות מימינו אש כו' שהוא רמ"ח מצות עשה שמימין ושס"ה מצות לא תעשה משמאל כו' that is, that there be “From His right hand, fire,” etc., which is the 248 positive commandments, which are from the right, and the 365 prohibitions, from the left, etc. —

That drawing down is “from His right hand, fire”: the Torah’s 248 positive commandments correspond to the right side (kindness) and its 365 prohibitions to the left (restraint).

הנה המשכה זו היא על ידי אתערותא דלתתא בואהבת בכל לבבך רוח אייתי רוח ואמשיך רוח this drawing down is through the arousal from below in “And you shall love... with all your heart”: “a spirit brings a spirit and draws forth a spirit.”

What draws the Torah down is the arousal from below — loving G-d with all one’s heart — for “a spirit brings a spirit.”

וע"י זה ודברת במ³⁷ ודברת לשון הנהגה והמשכה דהיינו להיות המשכת אור א"ס ב"ה בתורה.³⁸ And through this, “and you shall speak of them”: vedibarta (“and you shall speak”) is an expression of leading and drawing, that is, that there be a drawing down of the Infinite Light, blessed be He, into the Torah.

Then comes “and you shall speak of them”: the word for “speak” (dibbur) also means “lead,” as in “He subdues, or leads (yadber), peoples under us” (Psalms 47:4). Speaking words of Torah draws the Infinite Light into the Torah.

SECTION 3 • 15

The Torah as G-d's throne

5 וזהו ענין וידבר³⁹ ה' אל משה שהמשכת הוי"ה להיות התורה צריך להיות המשכה תחלה לבחינת משה שהוא⁴⁰ מבחינת כי מן המים משיתיהו.⁴¹

And this is the meaning of “And Havayah spoke to Moshe”: that the drawing down of Havayah so that there be Torah must first be a drawing down to the level of Moshe, who is of the level of “for I drew him out of the water.”

The Torah reaches the world through Moshe. The verse says “Havayah spoke to Moshe,” with the Name Havayah, so the drawing down of Havayah into Torah passes first through Moshe. His name comes from “I drew him out of the water,” and the Torah’s water is Chochmah (paragraph 11), so Moshe is the channel of divine wisdom.

וזהו השמים כסאי שהשמים היא התורה הרי היא כסא עי"ד⁴² משל שנעשה לשבת וישיבה זו היא השפלה לגבי עמידה שכשהאדם עומד הנה הוא בעל קומה וראשו ומוחו גבוהים מעל הארץ וע"י ישיבה נשפל קומתו.

And this is “The heavens are My throne”: the heavens are the Torah, and it is a throne — by way of analogy — which is made for sitting. And this sitting is a lowering compared with standing: for when a person stands he has full stature, and his head and brain are high above the ground, and through sitting his stature is lowered.

Now the verse is explained: “The heavens,” the Torah, are G-d’s “throne.” A throne lowers a person: standing, his head is high above the ground, while sitting lowers his stature.

כך התורה נעשה כסא לאור א"ס ב"ה לבחינת ראשו שהיא בחינת רצונו וחכמתו ובינתו

So the Torah is made a throne for the Infinite Light, blessed be He, for the level of His “head,” which is the level of His will, His wisdom and His understanding;

Likewise the Torah is a “throne” on which G-d’s “head” — His will, wisdom and understanding — “sits,” that is, lowers itself.

דאנת חכים⁴³ ולא בחכמה ידיעא ומבין ולא בבינה ידיעא⁴⁴ ובתורה יורדים ומשתלשלים חכמתו ובינתו בדברים גשמיים כתפילין וציצית וצדקה ותרומות ומעשרות וקרבנות⁴⁵ כו':

for “You are wise, but not with a knowable wisdom, and [You] understand, but not with a knowable understanding”; and in the Torah His wisdom and understanding descend and come down, step by step, into physical things, such as tefillin, tzitzis, charity, terumos and tithes, and sacrifices, etc.

The Tikkunei Zohar says of G-d: “You are wise, but not with a knowable wisdom; You understand, but not with a knowable understanding.” Yet through the Torah this unknowable wisdom descends and becomes clothed in physical mitzvos — tefillin, tzitzis, charity, terumos and tithes, sacrifices.

SECTION 4 • 16-10

The footstool: raising the foot

6 והארץ הדום רגלי. הדום בלשון הפסוק הוא כמו שרפרף בלשון הגמרא שהוא ג"כ כסא קטן.

“And the earth is My footstool.” Hadom (footstool) in the language of the verse is like shrafrac in the language of the Gemara, which is also a small seat.

Now the second half of the verse, “the earth is My footstool.” The biblical word hadom is what the Talmud calls a shrafrac: a small seat.

והוא מה שמעמידין תחת רגלי היושב להגביה הרגל מעל הארץ וע"ז אמרו בגמ' [בגמרא] על פסוק כרסון רמיו אחד לכסא ואחד לשרפרף. כסא הוא הגדול שיושבין עליו ושרפרף הוא הקטן שמעמידין תחת הרגלים.⁴⁶

It is what is set beneath the feet of one who sits, to raise the foot above the ground. And about this they said in the Gemara, on the verse “thrones were set up”: one for a throne and one for a footstool. The throne is the large one on which one sits, and the footstool is the small one set beneath the feet.

A footstool raises the feet of the one sitting. The Talmud reads the plural “thrones” in Daniel’s vision as one throne and one footstool.

7 והענין כי הנה⁴⁷ כנסת ישראל נקרא רגל כמ"ש בנים אתם לה' אלהיכם וברא כרעא דאבוה^{48,49}

And the explanation: the Community of Israel is called “foot,” as it is written, “You are children to Havayah your G-d,” and “a son is his father’s leg.”

Why is the earth G-d’s “footstool”? Because the Jewish people are called G-d’s “foot”: they are His children, and the Talmudic idiom says “a son is his father’s leg,” an extension of the father.

והנה כמו ע"ד משל שנמצא מעלה יתירה ברגל מה שאין בראש שהרגלים הם המהלכים והם נושאים את הראש ומוליכין אותו למחוז חפצו ונמצא הראש צריך להרגל

Now, by way of analogy, there is an added advantage in the foot that is not in the head: for the feet are what walk, and they carry the head and bring it to its desired destination. So the head needs the foot.

In some ways the foot is superior to the head: the feet carry the head and bring it where it wants to go, so the head needs them.

וגם גידי הראש וחיותו שהדם הוא הנפש⁵⁰ הם ברגלים וכשמקזין דם מהרגל מתרפא הראש ומתקיים

And also the veins of the head and its life-force — for “the blood is the soul” — are in the feet; and when blood is let from the foot, the head is healed and sustained.

Moreover, the veins that supply the head run through the feet, and “the blood is the soul,” its life. So blood-letting from the foot (a remedy of the time) could heal the head.

וכן כמה רפואות יש שעושין ברגלים⁵¹ ומתרפא הראש ובכחינה זו נקרא הרגל ראש⁵² והראש רגל שהוא למטה מהרגל במדרגה זו.⁵³

And likewise there are several remedies that are applied to the feet, and the head is healed. And in this respect the foot is called head and the head foot, for in this degree it is below the foot.

Other remedies applied to the feet also heal the head. In this respect the foot is the “head” and the head the “foot,” since the head depends on it.

8 וכך הוא למעלה על ידי התכללות המשכות המדרגות נעוץ תחילתן בסופן⁵⁴ וסופן בתחילתן⁵⁵ אור ישר ואור חוזר⁵⁶

And so it is above: through the interinclusion of the drawings-down of the levels, “their beginning is wedged in their end and their end in their beginning” — direct light and returning light.

The foot analogy is now applied to the spiritual levels. Because the levels are included in one another, Sefer Yetzirah’s principle holds: “their beginning is wedged in their end and their end in their beginning.” Kabbalah calls the two directions “direct light” and “returning light.”

אור ישר נקרא מלמעלה למטה כל מה שלמעלה הוא העליון ואור חוזר ממטה למעלה כל מה שלמטה הוא העליון וזהו נעוץ תחילתן בסופן שסופן הוא תחילתן שבחינת הרגל נקרא ראש.

Direct light is what goes from above to below, [where] whatever is higher is superior; and returning light goes from below to above, [where] whatever is lower is superior. And this is “their beginning is wedged in their end”: that their end is their beginning, for the level of the foot is called head.

Direct light descends from above, and in it the higher is superior; returning light rises from below, and in it the lower is superior. So the end is also a beginning: the “foot” becomes the “head.”

וישראל נקראו ראשית^{57, 58, 59} וכתוב וירא ראשית לו^{60, 61} ועיי אתערותא דלתתא נעשה למעלה תיקון אורות עליונים וזהו שמצינו במשה שבחטא העגל נטלו ממנו אלף אורות (ובשבת חוזרין⁶² ונותנין אליו במתנה וזהו ישמח משה במתנת חלקו)⁶³

And Israel are called “first” (reishis), and it is written, “And he saw the first for himself.” And through the arousal from below there comes about above a rectification of supernal lights. And this is what we find with Moshe: at the sin of the Golden Calf a thousand lights were taken from him (and on Shabbos they are given back to him as a gift; and this is “Moshe rejoices in the gift of his portion”);

Israel are called reishis, “first” (a word related to rosh, “head”), though they are the “foot”; and the Midrash reads “And he saw the first for himself” as speaking of Moshe. Their service from below repairs the lights above. Moshe shows this: at the sin of the Golden Calf he lost a thousand lights, which are given back to him each Shabbos (the Shabbos prayer “Moshe rejoices in the gift of his portion”).

ועל זה רמזו רז”ל [רבתינו זכרונם לברכה] במ”ש ע”פ לך רד^{64, 65} רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל

and our Sages alluded to this in what they said on the verse “Go, descend”: “Descend from your greatness; did I give you greatness except for the sake of Israel?”

The Talmud says G-d told Moshe after the sin, “Go, descend from your greatness; did I give you greatness except for the sake of Israel?”

והיינו לפי שהיו ישראל בבחינת הרגל שלו וכמ"ש שש מאות אלף רגלי העם⁶⁶ אשר אנכי בקרבו⁶⁷ והם היו לו בחינת מקיף ובחינת ראש אף שהם היו לו בבחינת רגל ודאי.

That is, because Israel were at the level of his “foot,” as it is written, “Six hundred thousand on foot (raglei) are the people in whose midst I am”; and they were for him the level of the encompassing and the level of head, even though they were certainly for him at the level of foot.

Moshe's greatness depended on Israel because they were his “foot”: he himself called them “six hundred thousand on foot” (raglei, literally “feet”), the people in whose midst he was. Though they were his feet, they were also his encompassing light and his head.

וכך הוא בכל ישראל ע"י שמתקן מעשיו שהם בכח המעשה בעשיי [בעשיה] גשמיות בבחי' רגלים נעשה מוחו ולבו זכים⁶⁸ אלף פעמים ככה.⁶⁹

And so it is with every Jew: through rectifying his deeds, which are in the power of action, in physical doing, at the level of the feet, his brain and heart become a thousand times as pure.

The same holds for every Jew: his practical deeds, the “feet” of his soul, when rectified, purify his mind and heart a thousand times over.

9 והנה להיות הדום לבחינת רגל שהוא בחינת כנסת ישראל דהיינו להגביה⁷⁰ [להגביהה] ולהעלותה ממטה למעלה הוא ע"י בחי' הארץ שהם מצות מעשיות וכללותן היא הצדקה

Now, for there to be a “footstool” for the level of the foot, which is the level of the Community of Israel — that is, to raise it and elevate it from below to above — [this] is through the level of “earth,” which is the practical mitzvos, and their general and collective expression is charity.

Now the “footstool” itself: it raises the “foot,” the Jewish people. What raises them is the “earth,” the practical mitzvos, and their general and collective expression is charity.

ועל זה נאמר צדקה תרומם גוי⁷¹ תרומם ממטה למעלה והגבהה והעלאה זו היא בבחינת גוי שהם אותיות גי⁷² וי' דהיינו העלאת המדות שנחלקין דרך כלל לג' בחינות חסד דין רחמים^{73,74}

And of this it is said, “Charity exalts a nation (goy)”: exalts from below to above. And this raising and elevation is at the level of goy, which is the letters gimmel, vav, yud: that is, the elevation of the attributes, which divide, in general, into three levels: kindness, judgment and mercy

Proverbs says “Charity exalts a nation (goy).” The word goy is spelled gimmel, vav, yud. Its letters hint at the process: the emotional attributes, which fall into three groups — kindness, judgment and mercy — are raised up.

(כי נה"י [נצח הוד יסוד] אינו אלא התפשטות חג"ת [חסד גבורה תפארת]⁷⁵ וענפיהן) והתעלותן היא לבחינת יו"ד שהיא בחינת החכמה ע"י הוא"ו שהוא הממשיך ומחבר המחשבה כו'

(for Netzach, Hod and Yesod are only the extension of Chesed, Gevurah and Tiferes and their branches); and their elevation is to the level of the yud, which is the level of Chochmah, through the vav, which is what draws down and connects the thought, etc.

(The lower three Sefiros, Netzach, Hod and Yesod, are only extensions of the first three.) The three (gimmel) rise to the yud, which stands for Chochmah, by way of the vav, a straight line that connects and draws the thought down.

ככה ממש נעשה למטה בנפש האדם העלאת המדות בשכלו ובינתו כי כשהמדות נפרדות מהשכל הם נחשבות לדבר בפני עצמו.

Exactly so it takes place below, in the soul of man: the elevation of the attributes into his intellect and understanding. For when the attributes are separated from the intellect they are considered a thing unto itself.

The same happens in a person: his emotions are raised into his mind. When emotions are cut off from understanding they are a separate force, acting on their own.

10 ולכן יש לך אדם שמתעורר לכו בשעת התפלה וכיוצא בה שאז היא שעת גדלות המוחין ואח"כ חולפת ועוברת האהבה ופונה לדרכו מהיפך להיפך באין מכין כי הם שני הפכים

And therefore you find a person whose heart is aroused at the time of prayer and the like, for that is a time of expanded intellect (gadlus hamochin); and afterwards the love passes and goes away, and he turns to his own way, from one extreme to the other, without understanding that these are two opposites.

This explains a familiar experience: during prayer, when the mind is expanded by contemplation, a person's heart is stirred with love for G-d; afterwards the feeling vanishes and he goes his own way, swinging from one extreme to the other without noticing that the two are opposites.

והיינו מפני שהמדות נפרדים מהשכל משא"כ בהתכללותן כו' והרי אז הוא עילוי המדות ביתר שאת שנעשו בחינת מוחין

And this is because the attributes are separated from the intellect; whereas when they are interin-cluded, etc., then there is an elevation of the attributes with surpassing excellence, for they have become the level of intellect (mochin).

This happens because his emotions were not integrated with his understanding. When the emotions are integrated into the intellect they are raised to a far higher level, becoming "intellect" themselves, and so they last.

וזהו בכל נפשך⁷⁶ דהיינו בכל כחות הנפש אפילו בבחינת רגל שגם בחינת הרגל תרום ותגביה:⁷⁷

And this is “with all your soul,” that is, with all the powers of the soul, even the level of the foot — that even the level of the foot be exalted and raised.

This is loving G-d “with all your soul”: with every power of the soul, including the lowest, the “foot,” which must also be lifted up.

SECTION 5 • 111

Heaven and earth within the Torah

11 והנה זהו דרך כלל שנקי שמים וארץ תורה ומצות ודרך פרט בתורה עצמה שמים זו תורה שבכתב

שמים שם מים⁷⁸ דאורייתא מחכמה נפקת^{79,80} וארץ נקרא תורה שבכ"פ [שבעל פה]

Now, this is in general: that Torah and mitzvos are called heaven and earth. And in particular, within the Torah itself: “heaven” is the Written Torah — shamayim is sham mayim (“there is water”), for the Torah comes from Chochmah — and “earth” is the name for the Oral Torah,

In general, heaven and earth are Torah and mitzvos. Within the Torah itself, “heaven” is the Written Torah: shamayim is read as sham mayim, “there is water,” and water stands for Chochmah, from which the Torah comes, as the Zohar says. “Earth” is the Oral Torah.

כי ארץ מלשון רצון כמאמר רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] למה נקרא שמה ארץ שרצתה^{81,82} כו' וארץ
אותיות א' רץ כו'⁸³

for eretz (earth) is from the word ratzon (will), as our Sages say: “Why is it called eretz? Because it wished (ratz’sah),” etc.; and eretz is the letters alef, ratz (“runs”), etc.

The Midrash says the earth is called eretz because it “wished” (ratz’sah) to do its Maker’s will; and the letters of eretz can also be read alef ratz, “the alef runs.” So “earth” means will and striving.

והענין כי תורה שבכ"פ [שבעל פה] היא השגת תכלית הרצון לידע איך ומה כגון סוכה שהיא גבוה⁸⁴ כו'
שאין זה מבואר בתורה שבכתב

And the matter is: the Oral Torah is the grasp of the ultimate intent of the will — to know how and what, such as [the law of] a sukkah that is high, etc., which is not explained in the Written Torah.

The Oral Torah grasps what G-d’s will actually requires: exactly how and what. For example, a sukkah may not be higher than twenty cubits, a detail not stated in the Written Torah.

ותושב"כ [ותורה שבכתב] היא רק בחי' אותיות להיות כדמותן בצלמן שהן שמותיו של הקב"ה⁸⁵

And the Written Torah is only the level of letters, [to remain] in their likeness and in their image, which are the Names of the Holy One, blessed be He.

The Written Torah is letters, which must stay exactly as written; its words are all Names of G-d, as Nachmanides writes.

ולכן נקרא קורא בתורה כמו שקורא בשם והיינו מלמעלה למטה אבל תורה שבע"פ [שבעל פה] עיקרה ממטה למעלה ע"י השגת הרצון בנפש⁸⁶ תכלל הנפש במקורה למעלה.

Therefore one is said to "read" (kore) in the Torah, as one calls (kore) a name; and this is from above to below. But the Oral Torah is essentially from below to above: through grasping the will in the soul, the soul becomes included in its source above.

That is why one "reads" (kore) the Torah, as one calls (kore) a name: it comes from above. The Oral Torah works from below: by grasping G-d's will with his own mind, a person's soul is absorbed into its source.

ושלשה נקראו ארץ⁸⁷ כנסת ישראל ותורה שבע"פ [שבעל פה] ומצות וכולן נרמזין במקרא אחד. ארץ ארץ ארץ שמעי דבר^{88,89} ה':

And three are called "earth": the Community of Israel, the Oral Torah and the mitzvos; and all of them are alluded to in one verse: "Earth, earth, earth, hear the word of Havayah."

Three things are called "earth": the Jewish people, the Oral Torah and the mitzvos. Jeremiah's triple "earth, earth, earth" alludes to all three.

SECTION 6 • ¶12-14

The house: prayer

12 אך אי זה בית⁹⁰ כו' כי הכסא והשרפרף אין דרכן להעמידן בחוץ אלא בתוך הבית ובחי' בית היינו בכל מאדך^{91,92} שהוא בבחי' מקיף⁹³

But "what house," etc.: for a throne and a footstool are not usually set up outside, but inside the house. And the level of "house" is "with all your might," which is at the level of the encompassing,

Now the verse's last question, "what house?" A throne and footstool stand inside a house. The "house" is "with all your might" (me'odecha, literally "your very much"), love beyond all measure, which surrounds rather than enters.

כמו ע"ד משל בית שהוא מקיף את האדם בגגו ובקירותיו⁹⁴ ובית זה הוא בית תפלה

just as, by way of analogy, a house surrounds a person with its roof and its walls. And this house is the house of prayer;

A house surrounds a person with roof and walls; this "house" is prayer.

שע"י התפלה ח"י פעמים ברוך אתה כו' היא המשכת מקיפין מבחי' סוכ"ע (והיא בחי' רוחו ונשמתו אליו יאסף⁹⁵ כנ"ל) שהם נמשכין ע"י כריעות והשתחויות באבות ובהודאה תחלה וסוף⁹⁶ שהם בחינת ביטול.

for through prayer — eighteen times "Blessed are You," etc. — there is a drawing down of encompassing lights from the level of the light that encompasses all worlds (and this is the level of "His spirit and His breath He will gather to him," as mentioned above), which are drawn through the bowings and prostrations in [the blessing of] the Patriarchs and in [the blessing of] Thanksgiving, at the beginning and the end, which are the level of self-nullification (bittul).

In the Amidah one says "Blessed are You" eighteen times, and through it encompassing light is drawn down from sovev kol almin, the light beyond the worlds — the "spirit and breath" gathered to a person, as in paragraph 4. It is drawn through the bows at the beginning and end of the first blessing and of the blessing of thanksgiving, which express self-nullification.

והענין כי אי אפשר להיות גילוי אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא ביה כלל⁹⁷ ולאו מכל מדות⁹⁸ וכו' בבחינת פנימיות הלב רק מעט מזעיר הארה בעלמא

And the matter is: it is impossible for there to be a revelation of the Infinite Light, blessed be He — which "no thought can grasp at all," and "not of any of the attributes," etc. — in the inner dimension of the heart, except for a very small amount, a mere glimmer;

Why must this light be encompassing? Because the Infinite Light is beyond all thought and all attributes: the inner heart can take in only a tiny glimmer of it.

ואפילו גילוי במוח והשגה לית מחשבה כו' רק בבחי' מקיף וסובב לבד וע"ז נאמר ואל זה אביט^{99,100} שרומז על בחינת תפלה.¹⁰¹

and even a revelation in the mind, and grasp — "no thought [can grasp]," etc. — [is possible] only as encompassing and surrounding. And of this it is said, "And to this one I will look," which alludes to the level of prayer.

Even the mind cannot grasp it; it can be present only as a surrounding light. Of this G-d says in the next verse, "And to this one I will look," alluding to prayer.

13 ופ"י הפסוק ואת כל אלה ידי עשתה¹⁰² בחינת עשיה היינו מעשה המצות. ויהיו כל אלה נאם ה' היא

בחינת תורה שבע"פ [שבעל פה] שהיא נאם ודבר ה' בחינת דבור

And the explanation of the verse: "And all these My hand has made" is the level of action, that is, the performance of the mitzvos. "And all these came to be, says Havayah" is the level of the Oral Torah, which is the saying and the word of G-d, the level of speech;

The next verse is read as three levels. "All these My hand has made": action, the performance of the mitzvos. "And all these came to be, says Havayah": speech, the Oral Torah, which is G-d's word.

103 משא"כ אל זה אביט הוא בחינת תפלה אביט הוא בחינת הבטה היא הסתכלות בבחי' עיניך יונים

שהיא בחי' המחשבה לבד והיא היא בחי' מקיף וסובב

whereas "And to this one I will look" is the level of prayer. "I will look" is the level of gazing, which is looking, at the level of "your eyes are doves," which is the level of thought alone; and this is precisely the level of the encompassing and surrounding,

"And to this one I will look" is prayer. Looking is like thought ("your eyes are doves"), and thought is encompassing.

כמו עד"מ מחשב' שמקפת מחשבתו את הדבר שחושב עליו וכן הראיה והסתכלות כו' משא"כ דבור

ומעשה הם פנימיים כו'

as, by way of analogy, with thought: one's thought encompasses the thing one is thinking about; and so too sight and looking, etc. Whereas speech and action are inner, etc.

Thought surrounds its subject, as sight takes in what it sees from outside, while speech and action are inner: they enter into and shape their object.

והבטה זו היא אל עני ונכה רוח בחינת ביטול דלית ליה מגרמיה כלום אפילו תורה ומצות לפי

שהמשכה זו אי אפשר להשיג ע"י התורה ומצות שהם פנימיים רק ע"י בטול בתפלה וכריעות

והשתחואות

And this gaze is "to the poor and broken of spirit": the level of self-nullification, which has nothing of its own at all, not even Torah and mitzvos; because this drawing down cannot be attained through the Torah and mitzvos, which are inner, but only through self-nullification in prayer, and bowings and prostrations —

G-d's "look" goes "to the poor and broken of spirit": someone who feels he has nothing of his own, not even his Torah and mitzvos. For this encompassing light cannot be drawn by Torah and mitzvos, which are inward, but only by self-nullification in prayer and bowing.

כמשל המלך שכורעים ומשתחוים לו מפני שאי אפשר להתקרב אליו מגודל מעלתו אזי ממילא נמשך אליו בחינה זו. וזהו ברוך אתה כלומר ברוך מעצמך ומאליך.¹⁰⁴

like the analogy of a king, to whom one bows and prostrates because one cannot draw near to him, owing to his great exaltedness; then this level is drawn down to him [who bows] of itself. And this is “Blessed are You,” that is to say, blessed of Yourself and on Your own.

So one bows before a king who is too exalted to approach, and then this closeness comes to the one who bows of itself. This is the meaning of “Blessed are You”: may You be drawn down of Your own accord.

14 והנה בבחינה זו של המשכת המקיף כתיב לא הביט און ביעקב¹⁰⁵ שבבחינת פנימיות כתיב בוחן לבות וכליות¹⁰⁶

Now, concerning this level, the drawing down of the encompassing light, it is written, “He has not looked upon iniquity in Yaakov”; for concerning the inner level it is written, “He tests hearts and kidneys,”

The maamar closes with a comforting consequence. The encompassing light drawn through prayer is not measured by a person’s spiritual state: of it Bilaam said, “He has not looked upon iniquity in Yaakov.” The inner light, by contrast, is subject to G-d who “tests hearts and kidneys.”

דהיינו להבחין התשוקה המורגשת אם הוא מקרב איש ולב עמוק באמת לאמתו משא”כ בבחינת מקיף לא הביט און וגוי רק ה' אלהיו עמו שנמשך מאליו תמיד:

that is, to examine the felt yearning, whether it is from “within a man and a deep heart,” in absolute truth; whereas at the level of the encompassing, “He has not looked upon iniquity,” etc., but only “Havayah his G-d is with him,” which is drawn of itself, always.

Inner revelation depends on whether one’s yearning is genuine, from the depths of the heart. The encompassing light does not examine flaws: “Havayah his G-d is with him,” it comes of itself and remains always.

IN ONE'S AVODAH

Contemplate in prayer that all that fills the worlds is only a glimmer of G-d, until the heart longs for G-d Himself; bring that love into daily life by integrating the emotions with understanding, so that it does not fade after prayer; give charity and do the practical mitzvos, which raise even the lowest powers; and pray with self-nullification, for the encompassing light it draws does not depend on one's level.

QUESTIONS FOR DISCUSSION

1. Why does the maamar say that the Torah must be “made” by a person, if it was already given at Sinai?
2. How does the reading of Shema as shem ayin lead to love of G-d Himself rather than of His revelations?
3. In what sense is the “foot” higher than the “head,” and how does this apply to Moshe and Israel and to every Jew's deeds?
4. Why does love aroused in prayer often fade, and how does the maamar suggest making it last?
5. Why can the encompassing light be drawn down only through self-nullification in prayer and not through Torah and mitzvos?

FOR CHILDREN • AGES 9-13

For the children at the table

G-d's throne, footstool and house

THE BIG IDEA

G-d has no body and no place, yet through our Torah learning, our mitzvos and our prayer we give Him a throne, a footstool and a house in this world.

The prophet Yeshayahu says in G-d's name, "The heavens are My throne and the earth is My footstool; what house can you build for Me?" But G-d has no body and is not in any place, so what can this mean? The maamar explains that the "heavens" are the Torah. When a person sits down, they lower themselves; so too, in the Torah, G-d's own will and wisdom "sit down" and come into physical mitzvos like tefillin, tzitzis and tzedakah. This happens when we think deeply, especially in the Shema, that the whole world holds only a tiny glimmer of G-d, until we long for G-d Himself. The "earth" is the mitzvos we do with our hands, above all giving tzedakah. They lift up the Jewish people, who are called G-d's "foot." The "house" is prayer. When we bow in davening and set ourselves aside before G-d, a light surrounds us that is too great for our mind or heart to hold. That light is drawn to every Jew, and it does not look at our faults.

THE MASHAL

The foot is the lowest part of the body, yet it walks and carries the head to where the head wants to go. So in a certain way the foot is higher than the head. The Jewish people are called G-d's "foot," and the mitzvos we do, like tzedakah, lift the foot up high.

QUESTIONS FOR THE SHABBOS TABLE

1. How can G-d, who has no body, have a throne, a footstool and a house?
2. In what way does the foot carry the head, and what does that teach about the Jewish people?
3. What tzedakah or other mitzvah with your hands can you do this week to help make a place for G-d in the world?

Explanation © likuteitorah.com, CC BY-NC 4.0: retold for children from our translation and explanation, with AI assistance; not yet reviewed by a human editor.

SOURCES AND REFERENCES

Notes

PARAGRAPH 1

1 השמים כסאי

The note gives the Mittler Rebbe's transcript of this maamar and a further explanation of it.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בטה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשה. וביאור בע' תשטו. ראה לעיל ציונים והערות לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הגהות באוה"ת בראשית כרך ג תע, א. ובכרך ו תרכג, ב (מלקו"ת לג' פרשיות). תתל, ב. ובמקבילו ד"ה ואשא אתכם תרל"ה ע' ריו (בספר התולדות לכ"ק אדמו"ר מהר"ש, מציין כ"ק אדמו"ר זי"ע "נתבארו הענינים ד"ה השמים כסאי וביאורו (שבתו"א ולקו"ת לג"פ) בהרחב הביאור". וכן נזכר בד"ה ויהיו חיי שרה תרמ"ג ע' כב "שהוא השמים כסאי שבתו"א"). המאמר נאמר בשבת פ' מסעי ר"ח אב תקס"ה. ראה גם סה"מ תרס"ו ע' תקט. ד"ה השמים כסאי תשל"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קלג). ד"ה השמים כסאי תשל"א. לכללות מאמר זה ראה ד"ה זה תשמ"א ש"פ תרומה תשד"מ ש"פ נח תשמ"ה. ד"ה כי כאשר השמים פ' ראה תשמ"ה. ד"ה בראשית ברא תשמ"ו וד"ה השמים כסאי תשמ"ו. ד"ה השמים כסאי ש"פ קרח תשמ"ז ושם ביאר שכאן בתו"א מבוואר בארוכה דשמים וארץ כולל כל סדר ההשתלשלות דבשמים יש ג' דרגות וגם בארץ יש ג' דרגות, ומבוואר ג' דרגות אלו כאן ובדרושים שלאח"כ כפי שהוא בעולמות ובישראל.

2 השמים כסאי

G-d says through Isaiah: heaven is My throne and earth My footstool; what house could you build for Me? The whole maamar interprets this verse.

ישעיהו ס"ו:א' Isaiah 66:1

כה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ הֶדֶם רַגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶה לִּי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י סו, א.

3 איך שייך עליו ית' לומר כסאי

The Rebbe's discourse of 5731 on this verse, cited for its treatment of the opening question: how "My throne" can be said of G-d.

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה השמים כסאי תשל"א.

4 שהרי אין לו דמות הגוף

There the Alter Rebbe answers those who liken G-d's making of heaven and earth to a craftsman's work, which only

reshapes existing material and then stands without him: creation is from nothing and must be renewed constantly.

תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה 2:6 Tanya, Sha'ar HaYichud

וְאִם שְׂאִין לוֹ דְמוּת הַגּוּף - הָרִי מְקַרָּא מְלֵא דְכָר הַכְּתוּב: "וַיִּדְבֶּר ה', "וַיֵּאמֶר ה', וְהָיָא בְּחִינַת הַתְּגִלּוֹת הַכִּיב אוֹתִיּוֹת עֲלִיּוֹנוֹת לְנִבְיָאִים, וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּשָׂלָם וְהַשְׁגָּתָם בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה, וְגַם בְּמַחֲשָׁבָתָם וְדִבּוּרָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "רוּחַ ה' דִּבֶּר בִּי, וּמָלְתִּי עַל לְשׁוֹנִי", וְכֵן שְׂאֵמֶר הָאָרִי זְכָרוֹנוֹ לְכִרְכָּה [בְּשַׁעַר הַנְּבוּאָה].

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

פיט יגדל. ראה רמב"ם הלי יסודי התורה פרק א ה"ז. פיהמ"ש להרמב"ם פ' חלק יסוד הגי. תניא ח"ב פ"ב. ראה אוה"ת בראשית כרך ו תרכג, ב. אוה"ת ענינים ע' צב בשם השל"ה.

5 אין לו דמות הגוף

The Yigdal hymn, based on Maimonides' principles of faith, says that G-d has no bodily form; the Alter Rebbe uses its words to frame the question.

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Preparatory Prayers, Yigdal 7

אֵין לוֹ דְמוּת הַגּוּף וְאֵין לוֹ גּוּף, לֹא נִצְרָה אֵלָיו קִדְשָׁתוֹ:

He is unlike the corporeal or even the non-corporeal, His holiness is beyond comparison.

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

6 הנה מקום אתי

G-d tells Moshe, "Behold, there is a place with Me"; the Midrash learns from it that place is subordinate to G-d.

Exodus 33:21

וַיֵּאמֶר ה' הִנֵּה מְקוֹם אֵתִי וְנִצַּבְתָּ עָלַי-הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לג, כא.

7 הנה מקום אתי

The Midrash on the same verse: the verse does not say "I am in the place" but "there is a place with Me" — My place is secondary to Me, not I to it.

Shemot Rabbah 45:6

וַיֵּאמֶר ה' הִנֵּה מְקוֹם אֵתִי וְנִצַּבְתָּ עַל הַצּוּר - אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר ר' חֲנִינָא: הִנֵּה אֲנִי בְּמִקְוֶה הַזֶּה אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלֵא הִנֵּה מְקוֹם אֵתִי. אֲתֵרִי טַפְלָה לִּי, וְאֵין אֲנִי טַפֵּל לְאֲתֵרִי. וְהַסִּירוּתִי אֶת כְּפִי אָמַר לוֹ הַקְּבִ"ה: אֲנִי מֵרָאָה לְךָ מִתֵּן שֹׁכֵר שֶׁל צְדִיקִים, שְׁאֵנִי עֲתִיד לִיתֵן לָהֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. אָמַר רַבִּי אֲסִי: הַסְעוּדָה שֶׁל גֵּן עֵדֶן רָאוּ נְבִיאִים, וּמִתֵּן שֹׁכֵר לֹא רָאוּ, שְׁנֵאמַר (ישעיה סד): עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים וְזוֹלָתָךְ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לּוֹ. וְכֵן דוּד

אמר (תהלים לא): מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. מה כתיב למעלה?

...

"The L-rd said: Behold, there is a place with Me, and you shall stand on the rock" (Exodus 33:21). "The L-rd said: Behold, there is a place with Me, and you shall stand on the rock." Rabbi Yosei bar Rabbi Hanina said: "Behold I am at this place" is not written here, but rather, "there is a place with Me." My place is ancillary to Me and I am not ancillary to My place. "I will remove My hand and you will see My back, but My face will not ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

8

שהוא . . ואין העולם מקומו

The parallel text gives the source of this saying: the Midrash Rabbah at the beginning of Vayetzei, section 68, on "and he encountered the place," and in Ki Sisa, section 45, near its end, on "Behold, there is a place with Me."

KEHOT'S NOTE

"כמאדז"ל במד"ר ר"פ ויצא תוך פס"ח ע"פ ויפגע במקום, וכ"ה בפ' תשא פמ"ה קרוב לס"פ ע"פ הנה מקום אתי" — אוה"ת בראשית כרך ו תתרכג, ב (מלקו"ת לג"פ). בסה"מ תרל"ח בד"ה ואשא אתכם ע' ריו. ראה בלקו"ת ויקרא נא, סע"ב.

9

שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו

The Midrash explains why G-d is called "the Place": He is the place of the world, and the world is not His place, citing "Behold, there is a place with Me."

Bereshit Rabbah 68:9 ט"ח: רבה

ויפגע במקום - ר' הונא בשם ר' אמי אמר: מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על ...

"He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" - Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place. From what ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

10

כי מן השמים דברתי

After the Ten Commandments G-d tells Israel, "You have seen that from heaven I spoke with you"; this shows the Torah is "from heaven."

Exodus 20:19 ט"ט: שמות

ויאמר ה' אל-משה כה תאמר אל-בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם:

And the L-RD said unto Moses: Thus thou shalt say unto the children of Israel: Ye yourselves have seen that I have talked with you from heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כ, יט.

11

התורה היא מן השמים . . שמים אש ומים

The Tzemach Tzedek notes that this needs study: in Torah Ohr, Miketz, "For with You is the source of life," and later in this maamar, the "water" of heaven is explained as Chochmah, while here fire and water are explained as Chesed and Gevurah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת כרך ו תתרכג, ב (מלקו"ת לג' פרשיות א, א) שצ"ע שלקמן פ' מקץ בד"ה כי עמך מקו"ח (לד, ד) מפרש שהכוונה על חכמה, וכן לקמן במאמר זה מפרש כן, וכאן מפרש על ח"ג ע"ש.

12

שמים אש ומים

The Talmud explains the word shamayim: it is esh (fire) and mayim (water), which G-d blended together to make the heavens. The Alter Rebbe applies this to the Torah.

חגיגה י"ב א"י: ט"ט-כ"ט Chagigah 12a:19-20

מאי "שמים"? אמר רבי יוסי בר חנינא: ששם מים. במתניתא תנא: אש ומים, מלמד שהביאין הקדוש ברוך הוא וטרפן זה בזה, ועשה מהן רקיע. שאל רבי שמעאל את רבי עקיבא קשהו מהלכין בדרה, אמר לקה: אתה ששימשות את נחום איש גם זו עשרים ושתים שנה, שהיה דורש כל "אתיו" שבתורה, "את השמים ואת הארץ", מה היה דורש בהן? אמר לו: אילו נאמר "שמים וארץ", הייתי אומר: "שמים" — שמו של הקדוש ברוך הוא. עכשיו שנאמר: ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

13

מימינו אש דת למו

Moshe describes the giving of the Torah: "from His right hand, a fiery law for them." The Alter Rebbe reads the right hand as water and fire as the law, so the Torah too is "fire and water."

Deuteronomy 33:2 ב"ג: דברים

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים לג, ב. בנך 1092, ובנך 1824 לו, א, ובנך 2044 רלד, א נוסף:
שימין בחי מים ומבחי אש נעשה דת למר.

PARAGRAPH 2

14 ושמרתם את חוקותי

The Kehot note points to this verse, “You shall keep My statutes... which a man shall do,” which also makes the human being the one who “does” the Torah.

ויקרא י"ח:ה"י:18:5

וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם וְחִי בָהֶם אֲנִי ה'ִ
Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances,
which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ויקרא יח, ה.

- 15 G-d's command through Moshe: “You shall keep My statutes and do them; I am Havayah who sanctifies you.” The word osam (“them”) is written without a vav, and the Alter Rebbe reads it as atem, “you”: man is the one who makes the Torah.

Leviticus 20:8:ה"י:20:8

וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְעֲשִׂיתֶם אִתְּכֶם אֲנִי ה'ִ מְקַדְּשְׁכֶם:

And keep ye My statutes, and do them: I am the L-RD who sanctify you.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 וכך אנו מבקשים

A handwritten gloss on a first-edition Torah Ohr sends the reader to this passage in the Mittler Rebbe's work on the Shema, which discusses the request in the blessing before the Shema.

KEHOT'S NOTE

“ע” אמרי בינה פתח השער ט, ב סי ט”ו — הגיה בכתי” על תו”א דפוס ראשון.

17 תחלה לעשותה ואח”כ לקיימה

The Tzemach Tzedek explains “first to do it, then to fulfill it”: first to draw the Torah from its source, the level of the “two thousand years” that preceded the world, into the level of “world.” This ties the prayer to paragraph 4.

KEHOT'S NOTE

“דהיינו תחלה להמשיכה ממקורה מבחי אלפים שנה שקדמה לעולם להמשיכה בבחי עולם” — אוה”ת שלח ע” תקפא.

18 ע”י אב הרחמן

There the Alter Rebbe explains that the Men of the Great Assembly placed requests for mercy before the Shema — “our Father, merciful Father, have mercy on us and put understanding in our hearts,” and “in Your great mercy” — because understanding comes from arousing G-d's mercy.

KEHOT'S NOTE

ראה לקו”ת ראה כה, ב.

19 ותן בלבינו בינה

A later discourse cited by the note on the words “put understanding in our hearts,” as a parallel discussion.

KEHOT'S NOTE

ראה ד”ה כל הנקרא בשמי תרצ”ו ע” 107.

20 אב הרחמן רחם עלינו ותן בלבנו בינה

The blessing before the Shema (called Ahavas Olam in the Alter Rebbe's rite) asks: “merciful Father, have mercy on us and put understanding in our hearts... to keep, to do and to fulfill.” The Alter Rebbe reads both its order and its request.

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Blessings of the Shema, Second Blessing before Shema, ימי חול, אשכנז, סידור אשכנז, תפילות שחרית, ברכות קריאת שמע, אהבת ישראל

אֲהַבָּה רַבָּה אֲהַבְתֵּנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ חֲמִלָה גְדוֹלָה וִיִּתְּרָה חֲמִלָת עָלֵינוּ: אֲבִינוּ מְלַכְנוּ בְּעִבּוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבָּטַחוּ בְּךָ וּתְלַמְּדֵם חֲקֵי חַיִּים כּוּן תִּתְּנֵנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ: אֲבִינוּ הָאֵב הַרְחֵמֵן הַמְּרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבְנוּ לְהִבִּין וּלְהַשְׂכִּיל לְשִׁמְעַ לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמֹּר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי תְלִמּוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ וְדַבֵּק לִבְנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וְלִירְאָה אֶת־שְׁמֶךָ: וְלֹא נִבּוֹשׁ לְעוֹלָם וְעַד כִּי בְּשֵׁם קְדוֹשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחֲנוּ ...

[With] unbounded love You have loved us Adonoy, our G-d; [With] great and abundant pity have You pitied us. Our Father, our King! for the sake of our forefathers who trusted in You, and whom You taught statutes of life, so too, be gracious to us and teach us. Our Father, merciful Father, Who acts with compassion have compassion on us and put into our hearts to comprehend, and to be intellectually creative, to listen, to learn, and to teach, to preserve, to practice, and to fulfill all the words ...

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

PARAGRAPH 3

21 שמע לשון הבנה

There too Shema is read as “understanding”: in the first verse of the Shema one contemplates that Havayah, the Infinite Light that transcends the worlds, is “our G-d,” the source of their coming into being from nothing.

I Samuel 3:10:א ג:י"ג:10:3

וַיִּבֹּא ה' וַיִּתְּצֵב וַיִּקְרָא כְּפֶעַם־כְּפֶעַם שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל דַּבֵּר כִּי שָׁמַע עֲבָדְךָ:

And the L-RD came, and stood, and called as at other times: ‘Samuel, Samuel.’ Then Samuel said: ‘Speak; for Thy servant heareth.’

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

כמ”ש דבר כי שומע, שמואל-א ג, י. נסמן לקמן לה, ב.

22 שמע שם עי

A handwritten gloss on the first edition refers here: Imrei Binah discusses “shem ayin” of the enlarged ayin, and

there, the gloss says, the verse “Yours, Havayah, are the greatness” is well explained.

KEHOT'S NOTE

“ע” אמרי בינה שער הק”ש ענין שם ע” רבתי ומתפרש יפה פ”י הפסוק לך ה’ הגדולה בסי ג ובסי ו” — הגייה בכתי”י על תוי”א הנ”ל. ראה לקמן קה, ג. לקו”ת ואתחנן יא, ב. ושם מציין לכאן.

- 23 David blesses G-d before the whole assembly: “Yours, Havayah, are the greatness and the might, the beauty, the victory and the splendor.” The list names the divine attributes, and “Yours” shows that they belong wholly to G-d.

I Chronicles 29:11א”כ: דברי הימים א

לך ה’ הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ”ל בשמים ובארץ
לך ה’ הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 24 ש”ה רבתי — לבד
The manuscript reads bilvad instead of levad (“alone”); the meaning is the same.

KEHOT'S NOTE

בבוכ 1824: בלבד.

- 25 מלכותך מלכות כל עולמים
“Your kingship is a kingship over all worlds”: Malchus is what extends to all the worlds, and so it is only a “name.”

Psalms 145:13א”ג: תהילים קמ”ה

מלכותך מלכות כל-עלמים וממלכתך בכל-דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

PARAGRAPH 4

- 26 להבין דבר מתוך דבר . . בחי” ממכ”ע

There, explaining how Malchus descends through all the worlds as memalei kol almin, the text refers to this maamar: in “understanding one thing from within another,” “within a thing” is memalei kol almin, and the “thing” itself is the essence of Malchus, which is sovev kol almin.

KEHOT'S NOTE

לקמן קיג, ג, לקו”ת בהר כה, ב מציין לכאן.

- 27 ולית מחשבה כו’

The words here quote Tikkunei Zohar, Patach Eliyahu · 17a:10-12; the passage is shown below.

Tikkunei Zohar, Patach Eliyahu · 17a:10-12א”י-י”א: תקוני זוהר

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר

ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ”א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חברה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

ת”ז בהקדמה (פתח אליהו).

- 28 ולית מחשבה כו’ ולא מכל מדות אלין כלל

Eliyahu’s prayer (Patach Eliyahu) says of G-d that He is not “any of these attributes at all”; just before it (17a) comes “no thought can grasp You at all.” Both show that G-d is beyond the Sefiros.

Tikkunei Zohar 17b:5-7א”ב-א”ג: תקוני זוהר

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיע’ דאיהו רחמי ולא מכל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ”א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו’

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

- 29 מי לי בשמים

“Whom do I have in heaven? And besides You I desire nothing on earth.” The Psalmist wants G-d Himself, not any of His gifts or revelations.

Psalms 73:25א”ג: תהילים ע”ג

מ”לי בשמים ועמך לא-תפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים עג, כה.

- 30 אם ישים אליו לבו

Plainly, Elihu says of G-d: if He set His mind to it and gathered back to Himself man’s spirit and breath, all flesh would perish together. The maamar reads it the other way: if a person sets his heart toward G-d, G-d gathers His own “spirit and breath” to that person.

Job 34:14א”ד: איוב

אם-ישים אֵלָיו לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֶף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לד, יד.

- 31 רוח אייתי רוח

The Zohar teaches that a spirit brings a spirit and draws forth a spirit: the arousal from below draws down a response from above.

Zohar II, 162bא”ב: זח”ב קסב

KEHOT'S NOTE

זח”ב קסב, ב.

32

בקרב איש ולב עמוק

The psalmist describes schemers whose plans are hidden: "the inward part of a man, and a deep heart." The Alter Rebbe borrows the words for the innermost depth of the heart, where G-d's presence is gathered.

Psalms 64:7 וי:הילים

יִחְפְּשׁוּ עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶשׁ מִחֶפֶשׁ וְקָרַב אִישׁ לִלְבָּב עֵמֶק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33

והיו הדברים האלה אשר אנכי

"And these words which I command you today shall be on your heart" — the verse after "You shall love"; the Alter Rebbe reads "I" as G-d's very essence.

Deuteronomy 6:6 וי:דברים

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם עָלֶיךָ לֵבְבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34

אנכי מי שאנכי

There "I, who I am" is explained: no one knows and grasps the level of Anochi except "I Myself" — G-d's own essence, beyond all grasp; at 10c, it is His essence and being, not within the bounds of grasp at all.

Zohar I, 167b זח"א קסז,

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א קסז, ב. לקו"ת להאריז"ל תולדות כז, יט. בלקו"ת במדבר א, ב "פי שאין מכיר ומשיג בחי אנכי אלא אנכי בעצמי". ושם י, ג "הוא בחי עצמותו ומהותו שאינו בגדר תפיסה והשגה כלל". וראה שערי אורה שער חנוכה לא, א. שם לו, ב "דהיינו בחי סוכ"ע הכללי". ראה לקמן ט, ג, יח, ב. לו, ב. לח, א. נא, א. נו, א. סד, ב. סו, ב. פב, ג. פד, ג. פז, ג. קט, א. ועוד.

35

התורה קדמה אלפים שנה לעולם

Reish Lakish: the Torah preceded the creation of the world by two thousand years, from "I was with Him as a nursling... day by day," a day of G-d being a thousand years.

Midrash Tehillim 90:7 וי:הילים

תשב אנוש עד דכא. אמר רבי אבהו גדולה תשובה שקדמה לבריאת עולם שנאמר בטרם הרים יולדו תשב אנוש עד דכא. א"ר הונא בשם ריש לקיש אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם שנאמר (שם ל) ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום. ויומו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול:

OYW (Public Domain)

Bereshit Rabbah 8:2 וי:בראשית רבה ח:ב

... היום של ששי שואל של חמישי וכו', עד לראשון למי היו שואלין? לא לתורה, שקדמה לברייתו של עולם! דאמר רבי שמעון בן לקיש: שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הדא הוא דכתיב (משלי ח): ואהיה אצלו אמן וגו'. ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף

שנים, דכתיב: כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. הוי, הזאת ידעת מני עד וגו'. התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם, אבל אתה אין לך עסק לדורש, אלא (איוב כ): מני שים אדם עלי ארץ. רי אלעזר בשם בן סירא אמר: בגדול ממך אל ...

Rav Hama bar Hanina began: "Have you known this from [oldest times?]" (Job 20:4). Rav Hama bar Hanina said: This is analogous to a city that received its supplies by donkey drivers. They would ask one another: 'What is the price of grain in the province today?' The Friday ones would inquire of the Thursday ones; the Thursday ones of the Wednesday ones; the Wednesday ones of the Tuesday ones; the Tuesday ones of the Monday ones; the Monday ones of the Sunday ones. The Sunday one, whom would he ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Vayikra Rabbah 19 ויקרא רבה י"ט

Zohar II, 49a זח"ב מט,

KEHOT'S NOTE

מדרש תהלים צ, ד. — ועיי"כ ב"ר פ"ח, ב. ויק"ר פ"ט. תנחומא וישב ד. זח"ב מט, א. — ראה ד"ה איתא במדרש תהלים (קונטרס נט). — (הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בספר המאמרים ת"ש ע' 83). בלקו"ש חט"ו ע' 476 נדפס מבי (מיום כג סיון תשי"ב) ביאור לד"ה זה: ... במענה על שאלותיו, זה מכבר, בתו"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי: א) הא דאלפיים שנה קדמה תורה לעולם ואח"כ נמשכה בשמים וארץ — אם זהו ענין אחד עם האמור בזה באד"ר, ע"ד חד אורחא ותרי"ג ארחין דאורייתא. הנה, בכלל, האמור בזה שיך למצות, ששרשן בכתר גלגלתא, וכמושי"כ באגה"ק ס"ך, וכה"ג ג"כ בד"ה תקעו תרצ"א ס"ו שמביאו במכתבו (משא"כ תורה שמחכמה נפקת עיי"ש באגה"ק), כי גם התרי"ג ארחין הם בגלגלתא. ולפעמים מפרשים מאמר זההר גם על התורה, אבל כמו ששרשה בכתר. וראה לקו"ת במדבר יא, ד. ב) מהו השייכות דבינה והתבוננות בלב לרחמים עליונים והתהוות התורה, — בלקו"ת לגי פרשיות (א, ב) מפרש ע"ז וז"ל: ועיין בתניא פמ"ה. וגם כמו יוה"כ שהוא התגלות הבינה ה"ז ע"י שמעוררים רחמים. — ויעיין בתניא שם, ובהגהות הצ"צ ע"ז שנדפסו בקונטרס רשימות איכה ע' כ"ב. ג) משי"כ שהמדות בטלים ונכללים במקורם — אם הכוונה לע"ס הגנוזות — הכוונה למקור המדות, היינו שכל המולידם, ז"ת דאימא. ועיין בזה באריכות בלקו"ת לג"פ (א, ג, ו, ג), ובהמשך ר"ה שנדפס לשנה זו. ד) התורה כבר נמסרה בעולם בשעת מית ולמה צריכים לאתדל"ת — מובן ע"פ משנית בחילוק התורה שלפני התפלה ושלחרי, עיין לקו"ת ברכה (צו, ב) ובכ"מ. ה) כותב דרוחו ונשמתו אליו יאסוף בקרב איש ולב עמוק, ובסוף המאמר איתא שהוא רק בבחי מקיף וסובב. הרי כתב גם בסוף המאמר דמעט מזער נתפס בפני הלב, וממכ"ע לגבי סוכ"ע הוא מעט מזער. ראה תניא פמ"ח, ועיי"כ בהוספות לתו"א ד"ה אם ישים — דיאסוף היינו אורות בכלים. ו) גם המשכה דידבר הוי אל משה נעשה ע"י ואהבת גוי, וכמושי"כ בפ"י בלקו"ת לג"פ (א, ג). ועיי"כ אמרי בינה שער הק"ש ספמ"ג. ז) הארץ הדום רגלי — מפרש דמצות מעשיות מעלים הרגל — כנס"י למעלה והאדם למטה — והיינו העלאתם והתכללות של ג' (נה"י דלבר מגופא, תרין שוקין, רגל) במוחין, ע"י שנכללין מקודם במדות (וא"ו) והמדות במוחין (וי"ד), ונתייב בפרטיות בלקו"ת לג"פ (ח, א. ואילך). ח) זה שהנשמה המלוכשת בגוף פועלת היחוד דאורייתא וקוב"ה — כי טעמים בדבר: מפני שעסקה בניצוצות דתהו שקדם לתיקון. והעיקר — שעבודתה למטה גורם, בב"א, עבודת שרשה בכל העולמות וגם מה שלמעלה מעולמות, כי היא כחבל שראשו קשור למעלה. ועיין אגרת התשובה פ"ה, קו"א לתניא בתחילתו, הגה"ה שני בתניא פ"מ. וראה ג"כ מאמר דשבת מברכין סיון ה'תשי"ב. ט) משי"כ בביאור דדיה כי כאשר השמים ספ"ד ענין ג' הווי"ן דויסע כו' — הוא לראי לבאר

מאין ממשיכין, שהוא מהידויין כו'. ועיין תו"א ויצא ביאור דושבתי בשלום. יוד) כח הצמיחה הפרטי, דצומח פרטי, גם הוא נמצא בארץ, ולא בגרעין, אלא שהגרעין מעורר אותו, היינו, שיצמח עשב זה ולא אחר. ראה אגה"ק סוף ס'ך. ד"ה יביאו לבוש (ש"א) פכ"ו. וככה הגדול פמ"ד. ועוד.

36 פ"י עולם נקרא בחינת אש ומים

There, explaining that the spiritual life-force in every physical thing is also called "place" ("Behold, there is a place with Me"), the Alter Rebbe refers to this maamar: "world" is called the level of fire and water, that is, the supernal attributes.

KEHOT'S NOTE

נזכר בלקו"ת בחוקותי מה, ב.

37 ודברת במ

"You shall teach them to your children and speak of them." Speaking words of Torah is read as drawing the Infinite Light into the Torah.

Deuteronomy 6:7

וְשִׁנְנָתָם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ כִּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכָתְךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוּמָךְ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 עולמים — פ"י תוך דבר

There, explaining how we come to know of the encompassing light, the Alter Rebbe refers to this maamar: "understanding one thing from within another" means that from memalei kol almin, the light encloded within the worlds, we come to understand sovev kol almin.

KEHOT'S NOTE

מובא בלקו"ת ואתחנן ו, ג.

PARAGRAPH 5

39 וזהו ענין וידבר הי אל משה

A handwritten gloss on the first edition suggests that this passage is based on Iggeres HaKodesh 12, which says that the plain Name Havayah throughout the Torah refers to the attribute of Tiferes.

KEHOT'S NOTE

"לכמוני השפל הדל נראה דזה הוא עפ"י מה דאיתא באגה"ק סי' יב וז"ל: ולכן סתם שם הוי" ב"ה שבכל התורה מורה על מדת התפארת כו' ע"ש, ואם שגית הי יכפר בעדי" — הג"ה בכתי" על תו"א הג"ל.

40 לבחינת משה שהוא מבחי' כי מן המים משיתיהו

A handwritten gloss connects this to paragraph 11 of this maamar: "shamayim is sham mayim, for the Torah comes from Chochmah." The glossator suggests that this is why it is called "the Torah of Moshe," since Moshe was "drawn from the water."

KEHOT'S NOTE

41 כי מן המים משיתיהו

Pharaoh's daughter named him Moshe, "for I drew him out of the water." The Alter Rebbe links Moshe to "water," the Chochmah from which the Torah comes.

Exodus 2:10

וַיַּגְדֵּל הַיֶּלֶד וַתְּבָאָהּ לְבֶת־פַּרְעֹה לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתִיהוּ:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name Moses, and said: 'Because I drew him out of the water.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות ב, י.

42 שו"ה הרי היא — כסא ע"ד

The manuscript reads: "it is 'My throne,' like a throne, by way of analogy," instead of "it is a throne, by way of analogy."

KEHOT'S NOTE

בכת"י: הרי היא כסאי כמו כסא: עד"מ.

43 דאנת חכים

The words here quote Tikkunei Zohar, Patach Eliyahu · 17b:3-4; the passage is shown below.

Tikkunei Zohar, Patach Eliyahu · 17b:3-4

תקוני זוהר י"ז ב"ג: ד' 17b:3-4
אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעייתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

44 דאנת חכים ולא בחכמה ידיעא ומבין ולא בבינה ידיעא

Eliyahu's prayer: "You are wise, but not with a knowable wisdom; You understand, but not with a knowable understanding." G-d's wisdom is beyond ours, yet it descends into the Torah.

Tikkunei Zohar 17b:3-4

תקוני זוהר י"ז ב"ג: ד' 17b:3-4
אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעייתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

45

ומעשרות וקרבות

The note says that the mention of tithes and sacrifices here is explained in Or HaTorah, Behaalosecha.

KEHOT'S NOTE

נתבאר באוה"ת בהעלותך ע"י שסד.

PARAGRAPH 6

46

אמרו בגמרא על פסוק כרסון רמיו

Daniel sees "thrones set up" and the Ancient of Days seated; the Talmud asks why the plural.

Daniel 7:9 ט"ז: דניאל

היה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין תב לבושה כתלג חור ושער
ראשה כעמר נקא כרסיה שבבין דיינור גלגלוי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

חגיגה י"ד א"ל: Chagigah 14a:6

קיבלה מיניה, או לא קיבלה מיניה? תא שמע: אחד לדין ואחד לצדקה,
דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבא, מה לך אצל
הגדה? כלך אצל נגעים ואהלות! אלא: אחד לכסא ואחד לשרפרף:
לשרפרף. כסא — לישיב עליו, שרפרף — להדום רגליו, שנגמרה
השמים כסאי והארץ הדום רגליו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

סנהדרין ל"ח ב"י: Sanhedrin 38b:18

קיבלה מיניה או לא קבלה מיניה? תא שמע, דתנא: אחד לדין ואחד
לצדקה, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבא, מה לך
אצל הגדה? כלך אצל נגעים ואהלות! אלא, אחד לכסא ואחד לשרפרף:
כסא לישיב עליו, שרפרף להדום רגליו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ברכות י"ב: Berakhot 10b

KEHOT'S NOTE

דניאל ז, ט. חגיגה יד, א (ראה אוה"ת נ"ך-א ע"י שיג "כרסון רמיו וע"י יתיב
כ"י אחד לכסא ואחד לשרפרף שנאמר השמים כסאי כו"). סנהדרין ל"ח, ב.
וראה ברכות ז, ב.

PARAGRAPH 7

47

והענין כי הנה כנס"י

Cited by the note as a parallel for the idea that the Community of Israel is called "foot."

KEHOT'S NOTE

ראה סה"מ תרכ"ז [הוצאת תשי"ס] עמוד סז.

48

וברא כרעא דאבוה

There "a son is his father's leg" describes Netzach: the natural love that acts without intellect, called the "legs," outside the body; the lowest levels of Adam Kadmon ex-

tend to the end of Asiyah, which is why even the simplest Jew can give his life to sanctify G-d's Name.

יבמות ג' א:ב"ד"ד-4:3 Yevamot 3a:2-4

דאמר רבא: אמר לי רב יצחק בר אבדימי: אתיא "הנה" "הנה", אתיא
"זמה" "זמה". השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא לקה,
ליתני לאחות אשה לבסוף! אידי דאירי באיסור אהותא, תנא אחות
אשתא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יונת אלם רפ"ב, ראה יבמות ג, א תוד"ה מקמי. וראה לקמן עה, ב. ובמ"מ
ללקו"ת ואתחנן יב, ג.

49

וברא כרעא דאבוה

Tosafos use the Talmudic idiom "a son is his father's leg" (bera kar'a de'avuha): a son is an extension of his father. The Kehot note points here; the maamar applies it to Israel as G-d's "foot."

Tosafot on Yevamot 3a:7 ד"א:ב"ד"ד-7:3

מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו - וה"ה מקמי אשת אחיו מאמו וחדא
מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו נינהו אלא ע"י קידושין וכלתו
שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת
אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי לפי שלא היה בעולמו אבל
לגבי אשת אחיו מאמו לא דבאשת בנו איפלג דרא כדאשכחן לענין
עדות בב"ב (ד' קכח). דאפי' מאן דמכשר באבא דאבא פסיל בן אחיו
דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה
הוא דקחשיב בתו ובת בתו קרובי עצמו ...

Vilna Edition (Public Domain)

50

שהדם הוא הנפש

"For the blood is the soul (life)." The life of the head flows through the blood that passes through the feet.

דברים י"ב:כ"ג Deuteronomy 12:23

רק תזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם
הבשר:

Only be stedfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51

וכן כמה רפואות יש שעושים ברגלים

There the Alter Rebbe says that the legs (Netzach and Hod) are rooted in Keser, carry the body and head, and that the head is healed through the foot — placed in hot water — because the veins of the head are in the foot, since "their end is wedged in their beginning."

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת מסעי צ, ג "וגם לרפואת הראש הוא ע"י הרגל שמשמין במים
חמין וכדומה לפי שיש גידי הראש בהרגל" ע"ש שמציין לכאן. וראה בסה"מ
תרל"ב כרך ב ע"ש עה.

52

ובבחינה זו נקרא הרגל ראש . . שסופן הוא תחילתן שבחי הרגל

נקרא ראש

Chapter 36 explains that G-d desired a dwelling in the lowest realm, this physical world where His light is most

hidden.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 36:5 Tanya, Likkutei Amarim
 ל"ו:ה'
 והנה, תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה – אינו
 בשביל עולמות העליונים, הואיל ולקחם ירידה מאור פניו יתברך, אלא
 התכלית הוא עולם הזה התחתון, שבה עלה ברכונו יתברך, להיות נחת
 רוח לפניו יתברך, כד אתפלא סטרא אחרא ואתהפך השוכא לנהורא –
 ש"איר אור הי אינסוף ברוך הוא במקום החשך והסטרא אחרא של כל
 עולם הזה כולו, ב"תר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך, מהארתו
 בעולמות עליונים, ש"מאיר ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

משמע שמעלת הרגל "בבחי זו" היא בדוגמת מעלת הראש בבחי' הגילויים,
 והיינו שנעיצת תחלתו בסופן הוא באופן, שבחי' סופן – רגל, הוא כלי
 לבחי' תחלתו – כמו שהראש הוא כלי לשכל. וכן מובן גם מענין ד"דירה
 בתחתונים" מה שדוקא התחתונים הם דירה לעצמותו ית' (ובעולמות
 העליונים – רק גילוי, שזהו "ירידה מאור פניו ית' (תניא פל"ו. נתי' בדי"ה
 באתי לגני תשי"א פ"ה. ושי"נ) – שזהו לא רק לפי שהגילויים שישנם
 בעליונים מסתירים על העצמות, ובעוה"ז – אין הסתר זה, אלא גם) לפי
 שההרגש שמציאותו מעצמותו – בעוה"ז, הוא בדוגמת והוא "כלי" ודירה
 להעצמות שמציאותו מעצמותו (אנה"ק סי' כ'. ביאורו"ז בשלח מג, ג,
 ביאורו"ז לצי"צ ע' ריד. וראה המשך ר"ה תרצ"ד (פ"י"ד. ובדי"ה בסוכות שם
 בתחלתו), מזה זו תשי"ז פ"ב. ובכ"מ). לקו"ש ח"ט ע' 75 הערה 30.

53

בנים אתה לה'

"You are children to Havayah your G-d." As children, the
 Jewish people are an extension of their Father, His "foot."

Deuteronomy 14:1 א"ד:ד' בריים

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם
 למת:

Ye are the children of the L-RD your G-d: ye shall not cut
 yourselves, nor make any baldness between your eyes for
 the dead.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יד, א.

PARAGRAPH 8

54

נעוץ תחילתו בסופן

There the Alter Rebbe explains that "their end is wedged in
 their beginning," the end having an advantage the head
 lacks, exists only in the world of Tikkun, where the Sefiros
 form full configurations, and not in Tohu.

KEHOT'S NOTE

ספר יצירה פ"א מ"ו. ראה גם לקמן נב, א. ראה לקו"ת תצא לה, ב. ביאורו"ז
 לצי"צ ח"ב ע' תר ומציין שם לכמה דרושים. וראה בלקו"ש ח"ו ע' 19 בהערה
 57 "החידוש שבסוף מעשה במחשבה תחלה על נעוץ תחלתו בסופן".
 בארוכה באוה"ת כאן כרך ג תעג, ב מלקו"ת לג"פ. וראה גם בד"ה ועמדו
 רגליו – תר"ל ע' שכ. ובדי"ה ועתה יגדל נא תרל"ב כרך ב ע' שסו ואילך.
 באוה"ת חנוכה תתקכט, ב כ' הטעם "שהוסד כן הוא כדי להיות קיום
 המשכת האור בעולמות שהרי הירידה הוא השפלה. . אך כאשר ימצא
 בהתחתון בחי' ומדריגה מה שאין נמצא בהעליון לכך יתקיים התלבשות
 העליון בתחתון" ע"ש.

55

נעוץ תחילתו בסופן וסופן בתחילתו

Sefer Yetzirah describes the ten Sefiros: "their end is
 wedged in their beginning and their beginning in their
 end, like a flame bound to a coal." The Alter Rebbe uses it
 for the superiority of the lowest level.

ספר יצירה א"ז:1:7 Sefer Yetzirah

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת
 קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
 its beginning and its beginning linked to its end, just as the
 flame is wedged to the live coal; because the L-rd is one and
 there is not a second one, and before one what wilt thou
 count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

56

אור ישר ואור חור

The Tzemach Tzedek notes that this is unlike the "circles,"
 which have no head or end at all: here there are a head
 and an end, only from above Chochmah is the head and
 Malchus the end, and from below the reverse.

KEHOT'S NOTE

באוה"ת בראשית תתרכו, א מציין ע"ז "אינו דומה לבחי' עגולים, שבבחי'
 עגולים לא יש כלל ראש וסוף. . אבל כאן הכוונה שיש ראש וסוף רק
 שמלמעלה למטה החכמה ראש והמלי' סוף ומלמטה למעלה בהיפוך". וראה
 באוה"ת פ' ואתחנן ע' קעד וע' רצג ואילך למה דוקא נתב"ס ולא באמצען.

57

ישראל נקרא ראשית

A handwritten gloss on the first edition of Torah Ohr
 refers to these discourses of the Mittlerer Rebbe for Israel
 being called "first."

KEHOT'S NOTE

"ע' תו"ח פ' חיי שרה בד"ה והנערה טובת מראה כו' בס"י כו. בד"ה ומעתה
 יש להקדים עוד ענין אי כו' [##]". הג"ה בכת"י על תו"א הנ"ל.

58

ישראל נקרא ראשית

Rashi cites the Sages that the world was created "for the
 sake of Israel, who are called reishis (first)," from
 Jeremiah 2:3.

רש"י על בראשית א:1:2:ב' רש"י על

בראשית ברא אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו
 רבותינו בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו (משלי ח'), ובשביל
 ישראל שנקראו ראשית תבואתו (ירמיה ב'); ואם באת לפרשו כפשוטו,
 כך פרשו בראשית בריאת שמים וארץ, והארץ היתה תהו ובהו וחשך
 ויאמר אלקים יהי אור ולא בא המקרא להורות סדר הבריאה לומר
 שאלו קדמו, שאם בא להורות כך, היה לו לכתב בראשונה ברא את
 השמים וגו' שאין לה ראשית במקרא שאינו דבוק ...

IN THE BEGINNING GOD CREATED — This verse
 calls aloud for explanation in the manner that our Rabbis
 explained it: G-d created the world for the sake of the Torah
 which is called (Proverbs 8:22) "The beginning (ראשית) of His
 (G-d's) way", and for the sake of Israel who are called
 (Jeremiah 2:3) "The beginning (ראשית) of His (G-d's) in-
 crease". If, however, you wish to explain it in its plain sense,

explain it thus: At the beginning of the Creation of heaven and earth when the earth was ...

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

59

וישראל נקרא ראשית

"Israel is holy to G-d, the first (reishis) of His produce" — the verse behind Israel's title "first."

ירמיהו ב'ג:ג

קִדַּשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כְּלֵי־אֲכָלֶיךָ יִאֲשָׁמוּ רָעָה תִּבָּא אֲלֵיהֶם נֶאֱמַר

Israel is the L-RD'S hallowed portion, His first-fruits of the increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall come upon them, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60

וירא ראשית לו

In Moshe's blessing of Gad: "He saw the first [portion] for himself," the land first conquered. The Alter Rebbe cites it for the word reishis, "first"; the Midrash reads the verse as speaking of Moshe.

דברים ל"ג:כ"א

וַיֵּרָא רִאשִׁית לּוֹ כִּי־שָׁם חֶלֶקֶת מַחֲקֶק סָפוּן וַיֵּתֵא רִאשִׁי עִם צִדְקַת ה' עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטֶיךָ עִם־יִשְׂרָאֵל:

And he chose a first part for himself, For there a portion of a ruler was reserved; And there came the heads of the people, He executed the righteousness of the L-RD, And His ordinances with Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים לג, כא.

61

וירא ראשית לו

Among the things for whose sake the world was created, Rabbi Berechiah names Moshe, "as it says, 'He saw the first (reishis) for himself.'" So "first" is said of Moshe as well as of Israel.

בראשית רבה א'ד:ד

נטלו ממנו אלף אורות (ובשבת חוזרין)

62

There, on "keeping kindness for thousands (la'alafim)," the Alter Rebbe explains that from the will (notzer has the letters of ratzon) extends the level of "thousands," as in "I will teach you (a'alefcha) wisdom," and so "the Torah preceded the world by two thousand years"; he refers to Pri Etz Chaim, Shaar HaShabbos ch. 8, on "Moshe rejoices": a thousand portions of light.

KEHOT'S NOTE

בלקוית ברכה צג, ג "פע"ח שער השבת פ"ח בענין ישמח משה כו' אלף חלקים של אור כו". וראה לקוית להאריז"ל סיפ תשא. שם ר"פ ויקרא. עיין בזה בספר הקוטנים בהעלותך עה"פ והאיש משה ענו מאד. ולפענ"ד נראה, שהאלף אורות או המשכה הנ"ל אין זה ענין של תוספות אור בנשמה שתוכל להוסיף כח בעבודתה אבל נשאת במדריגתה. . אלא כי ענינים הנ"ל הם ע"ד השינוי מאברם לאברהם. לקו"ש ח"ו ע' 245 ע"ש בארוכה.

השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית וגו'

קטע מכאן מובא בד"ה פסל לך תרל"ב ע' פב. בענין אלף אורות — ראה ד"ה ישמח משה תרל"ח. בסה"מ תרמ"ג ע' לא כי שאין הגוף מזדכך ע"י מצות מעשיות ומפרש שכאן בתו"א "אמר רק מוחו ולבו זכים היינו שיוזכרו המוח והלב להבין גדולת אוא"ס ב"ה ויהי מקושר לאלקות. . צ"ל דקדוק לשונו הקי' שע"י מצות מעשיות נע' מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה מהו המספר אלף פעמים דוקא, ולמה מוחו ולבו דוקא". ראה ג"כ לקו"ש חכ"ב ע' 349. חכ"ג ע' 335.

63

(ובשבת . . חלקו)

The parenthetical remark about Shabbos is found in the manuscripts as well, so it is not a later addition.

KEHOT'S NOTE

המוסגר נמצא גם בכתי"מ מאמרי אדה"ז.

64

לך רד מגדולתך

Rabbi Elazar: after the Golden Calf G-d told Moshe, "Descend from your greatness! Did I give you greatness except for the sake of Israel? Now that Israel have sinned, what are you to Me?"

ברכות ל"ב א'י"ד:14

"וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רִד". מאי "לך רד"? אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, רַד מִגְּדוּלְתֶּךָ! כְּלוּם נָתַתִּי לָךְ גְּדוּלָּה אֶלָּא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַכְשֵׁי יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ — אַתָּה לָמָּה לִּי? מִיָּד תִּשָּׁשׁ כּוּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְלֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ לְדַבֵּר. וְכֵינֵן שְׁאָמַר "הֲרָף מִמֶּנִּי וְאֲשַׁמְדֵם", אָמַר מֹשֶׁה: דָּבַר זֶה תְּלוּי בִּי! מִיָּד עָמַד וְנִתְחַזַּק בַּתְּפִלָּה, וּבִקֵּשׁ רַחֲמִים.

"And the L-rd spake unto Moses, Go, get thee down" (Exod. xxxii. 7). What means "Go, get thee down"? R. Eleazar said: The Holy One, blessed be He, spake to Moses, "Moses, get thee down from thy greatness. Have I given thee greatness but for the sake of Israel? And now that Israel has sinned, what art thou to Me?" Immediately the strength of Moses was weakened, and he had not the power to speak. But when He said, "Let Me alone, that I may destroy them" (Deut. ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות לב, א. פד"א פרק מה. ראה רש"י תשא לב, ז.

65

לך רד

Rashi on "Go, descend" brings the same teaching: "from your greatness; I gave you greatness only for their sake."

רש"י על שמות ל"ב:ז:2

לך רד. מְגַדְלְתֶּךָ - לא נָתַתִּי לָךְ גְּדוּלָּה אֶלָּא בְּשִׁבְלֵם (ברכות ל"ב), בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה נִתְּנָה מֹשֶׁה מִפִּי בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה (תנחומא):

GO, GO DOWN from your high position; I have given you distinction only for their sake! (Berakhot 32a). At that moment Moses was excommunicated by a decree of the heavenly court (Midrash Tanchuma, Ki Tisa 22).

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

66 שש מאות אלף רגלי העם

Moshe asks G-d how he can give meat to “six hundred thousand on foot, the people in whose midst I am”: plainly, six hundred thousand men on foot. The Alter Rebbe reads raglei, “on foot,” as “feet”: Israel are Moshe’s feet.

Numbers 11:21א”כ: במדבר

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֹמְרָתָ בְּשֶׁר אֲתוֹן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:

And Moses said: ‘The people, among whom I am, are six hundred thousand men on foot; and yet Thou hast said: I will give them flesh, that they may eat a whole month!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT’S NOTE

במדבר יא, כב.

67 שו”ה שלו — בקרבו

After “in whose midst I am,” the manuscript adds: “that he was in their midst.”

KEHOT’S NOTE

בכת”י נוסף: שהוא היי בקרבם: והם.

68 מוחו ולבו זכים

The glossator comments: “like pure (zakim) water, and understand” — linking the purity of mind and heart to the image of clear water.

KEHOT’S NOTE

”כמו מים זכים והבן”. הגיה בכת”י על תו”א.

69 אלף פעמים ככה

The Tzemach Tzedek discusses the “thousand times” further in these places.

KEHOT’S NOTE

עי באוה”ת בראשית ח”ו תתרכו, ב ואילך, ובפי בחוקותי עי רד. ובתורת שמואל תרכ”ז עי עא מוסיף: והיינו לפי שכל ישראל מעורבים זב”ז תחתון בעליון ועליון בתחתון כו עכ”ל. וראה לקמן עה, ב. ובמ”מ ללקו”ת ואתחנן יב, ג.

PARAGRAPH 9

70 הדום . . להגביה

The Tzemach Tzedek explains “to raise” the foot: that “her feet not go down to death” (see Zohar 1:221b), for when people lower themselves into physical desires the flow above is also lowered into the chambers of kelipah, since “Yaakov is the rope of His inheritance”; this is the secret of the exile of the Shechinah.

KEHOT’S NOTE

באוה”ת פי בראשית א, א מציין ע”ז וז”ל: ר”ל שלא יהיו רגליה יורדות מות עי זח”א ויחי דף רכא, ב והיינו שמשפילים א”ע בתאוות גשמיות שמוה נמשך שגם למעלה נשפל ההמשכה בהיכלות הקליפות כי יעקב חבל נחלתו כמ”ש ע”פ ואני נתתי לכם שכם אחד וז”ס גלות השכינה עכ”ל ע”ש. וכ”ה באוה”ת נ”ך ח”א עי שיב.

71 צדקה תרומם גוי

Plainly, “Righteousness (tzedakah) exalts a nation.” Tzedakah is also the word for charity, and the Alter Rebbe

reads it so; he reads “exalts” as raising from below to above, and goy, “nation,” by its three letters.

Proverbs 14:34ד”ל: משלי י”ד

צִדְקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי וְחַטָּא תִּשְׁמָת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT’S NOTE

משלי יד, לד. ראה פי הפסוק באוה”ת משלי נ”ך כרך א עי תר.

72 אותיות גי וי

The Tzemach Tzedek writes: see “The heavens are My throne,” on “and the earth is My footstool,” which refers to the G-dly soul, and the maamar “And I will make your windows of kadkod,” which explains it as the animal soul.

KEHOT’S NOTE

באוה”ת בראשית כרך ג חנוכה תתקלא, ב מציין “ועי בד”ה השמים כסאי בד”ה והארץ הדום רגלי . . דקאי על נה”א, ובד”ה ושמותי כדכד פי דקאי על נה”ב.” [לקו”ת ראה כה, א “הטאתם של ישראל הוא הגורם חסד לאומים”]. וראה שם תתלול, ב. אוה”ת נ”ך עי תר מציין לכאן. סה”מ תרל”ח עי ער. ראה לקמן לה, ד שמגביה את בחי”י היודי שבאה למעלה מעלה.

73 בבחינת גוי שהם אותיות גי וי . . חסד דין רחמים

Further discussion by the Tzemach Tzedek of goy as gim-mel-vav-yud and the three attributes.

KEHOT’S NOTE

ראה באוה”ת בראשית כרך א קלח, ב. כרך ו תתלול, ב. וראה לקו”ש חל”ג עי 226 הערה 27.

74 חסד דין רחמים

Cited on the division of the attributes into kindness, judgment and mercy.

KEHOT’S NOTE

ראה אוה”ת ואתחנן עי רצו.

75 נה”י אינו אלא התפשטות חג”ת וענפיה

There Netzach, Hod and Yesod are compared to the kidneys that “advise” how to give: they do not add new attributes but determine how the flow is transmitted.

KEHOT’S NOTE

ראה לקמן ג, ד שענין נה”י הוא עד”מ כליות יועצות איך להשפיע. וראה באוה”ת שבת שובה עי איתקד.

PARAGRAPH 10

76 בכל נפשך

“And you shall love Havayah your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might.” “With all your soul” is read as all the soul’s powers, down to the lowest.

Deuteronomy 6:5ה”ה: דברים ו

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77

שו"ה בבחינת — תרום ותגביה

The manuscript reverses the order of the two verbs and adds "as mentioned above": "be raised and exalted, as above."

KEHOT'S NOTE

בכתי"ת: תגביה ותרום כנ"ל.

PARAGRAPH 11

78

שמים שם מים

The note says shamayim as sham mayim is explained at length there.

KEHOT'S NOTE

ע' באוה"ת פ' עקב ע' תרה בארוכה.

79

דאורייתא מחכמה נפקת

The Zohar teaches that the Torah came forth from supernal Chochmah; hence it is "heaven," sham mayim, the waters of wisdom.

Zohar II, 121a, קכא, זח"ב

KEHOT'S NOTE

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

80

דאורייתא מחכמה נפקת

The Kehot note also points to this Zohar passage for the Torah coming from Chochmah.

ספר זוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט 21:378-22:389 Zohar, Yitro According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

81

למה נקרא שמה ארץ שרצתה

The Tzemach Tzedek writes that elsewhere "The heavens are My throne" is explained as ratzo (love) and "the earth My footstool" as shov (awe), while in "As the new heavens" earth is ratzo and heaven shov.

Bereshit Rabbah 5:7, רבה ה'י:5

... א"ל הקדוש ברוך הוא אמר לה האריכי הרחיבי קבלי אוכלוסך הה"ד (ישעיה נד) הרחיבי מקום אהלך למה כי ימין ושמאל תפרוצי וגו':

The way of the world is that a person empties a full vessel into an empty vessel. Can one, perhaps, pour a full vessel into a full vessel? The world in its entirety is all water, and yet you say "to one place"? But from here [we see] that a smaller space was able to contain a greater amount [than its size]. Kohelet and in Vayikra Rabba 19:9>. Similarly, "Moses and Aaron gathered the assembly [to the front of the rock]" (Numbers 20:10). It [the front of the rock] was ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ר ה, ז. באוה"ת שה"ש כרך א ע' שיה כ': "וכמ"כ נת' במ"א ענין השמים כסאי הוא רצוא אה"ר וכו' והארץ הדום יראה שוב, וצ"ע שבד"ה כאשר השמים החדשים נת' ארץ רצוא ושמים שוב וכו' וכן בכמה דוכתי בענין חתן וכלה דיו"ג כלה כלתה נפשי וחתן חות דרגא, . . ויש לומר כי לפעמים מפרשים גבורה יראה ואז הוא בחי' שוב ולפעמים מפרשים גבורה רשפי אש ואז הוא רצוא, וכן חסד הפי' אהבה, אך יש אהבה שממשה למעלה היא רצוא ויש אהבה שמלמעלה למטה והיא בחי' שוב, ועמ"ש מענין ב' בחי' אהבה אלו בד"ה בהעלותך את הנרות שהוא ההפרש בין אהבה דאברהם ובין אהבה דאהרן כה"ג, ולכן ב' הסברות שבענין רצוא ושוב נכונ' והכל לפי הענין" עכ"ל שם.

82

למה נקרא שמה ארץ שרצתה

The Midrash: "Why is it called erez? Because it wished (ratz'sah) to do the will of its Maker." This links "earth" with will.

Bereshit Rabbah 5:8, רבה ה'ח:5

ויקרא אלקים ליבשה ארץ - למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה רבי נתן בשם ר' אחא ור' ברכיה בשם רבי יצחק אמר אני אל שדי אני שאמרת לי שמים וארץ די שאלמלא כן היו מותחים והולכין עד עכשיו ולמקוה המים קרא ימים א"ר יוסי ב"ר חלפתא והלא ים אחד הוא ומה ת"ל ימים אלא אינו דומה טעם דג העולה מעכו לעולה מצידון לעולה מאספמיא:

"G-d called the dry land Earth, and the gathering of the waters He called Seas, and G-d saw that it was good" (Genesis 1:10). "G-d called the dry land Earth [erez]." Why was it called erez? It is because it hastened [ratzeta] to perform the will of its Maker. Rabbi Natan in the name of Rabbi Aha, and Rabbi Berekhya in the name of Rabbi Yitzhak said: "I am G-d Almighty [shadai]" (Genesis 17:1) - I am the One who [she] said to the heavens and the earth: Enough [dai]. ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

83

שו"ה אי רץ כו'

The manuscript lacks the word "etc." after "alef, ratz"; the note remarks that it seems superfluous.

KEHOT'S NOTE

בכתי"ת אין תי' כיו" - ולכאורה הוא מיותר.

84

סוכה שהיא גבוה

The first Mishnah of Sukkah: a sukkah higher than twenty cubits is invalid. The Alter Rebbe's example of a law known only from the Oral Torah.

Mishnah Sukkah 1:1, א'י:1 משנה סוכה

סכָּה שֶׁהִיא גְבוּהָה לְמַעַל מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר. וְשֶׁאֵינָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְשֶׁאֵין לָהּ שְׁלֹשָׁה דְּפָנוֹת, וְשֶׁחֲמֶתָה מִרְבָּה מֵאַלְתָּהּ, פְּסוּלָה. סֶכֶה יִשְׁנָה, בֵּית שְׂמַאי פּוֹסְלִין, וּבֵית הֵלֵל מְכַשְׁרִין. וְאִיזוּ הִיא סֶכֶה יִשְׁנָה, כָּל שֶׁשָּׂעָא קֵדָם לְחַג שְׁלִישִׁים יוֹם. אֲכַל אִם עֲשָׂאָה לְשֵׁם חָג, אִפְּלוּ מִתְחִילַת הַשָּׁנָה, כְּשֶׁרָה:

A sukkah which is more than twenty cubits high is not valid. Rabbi Judah validates it. One which is not ten handbreadths high, or which does not have three walls, or which has more sun than shade, is not valid. An old sukkah: Bet Shammai invalidates it and Bet Hillel validates it. What is an "old

sukkah"? Any one which he made thirty days before the festival; but if he made it for the purpose of the festival, even at the beginning of the year, it is valid.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

85 ותושב"כ . . שהן שמותיו של הקב"ה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

רמב"ן עה"ת בהקדמה, יונת אלם פכ"ט.

86 שו"ה אבל תורה — בנפש

The manuscript lacks the words "in the soul" in "through grasping the will in the soul."

KEHOT'S NOTE

בכתי" ליתא תי"ז.

87 ושלושה נקראו ארץ

The Rebbe's discourse on this verse, cited for the three things called "earth."

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה השמים כסאי תשמ"א. בהג"ה בכתי" מחסיד על תו"א מעיר כאן "ע" בד"ה כי כאשר השמים, עיין ותבין זאת, כי לכאורה עד כה דבריו שכנסו נקי רגל רק מצות ותושבע"פ נקי ארץ". ראה גם אוה"ת בראשית כרך ו תתל"ז, א.

88 ושלושה נקראו . . דבר ה'

In these manuscripts the whole sentence about the three things called "earth" appears in parentheses, as an aside.

KEHOT'S NOTE

בב"ד 1092, 2044 כ"ז נמצא במוסגר.

89 ארץ ארץ שמעי דבר ה'

Plainly, Jeremiah calls on the land to hear the word of Havayah about King Yechonyah (Coniah). The maamar takes erez as "earth" and its threefold repetition as the three things called "earth."

Jeremiah 22:29 כ"ב:כ"ט

אַרְצֵי אֶרֶץ אֶרֶץ שְׁמַעִי דְּבַר־ה'

O land, land, land, Hear the word of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמ"י כב, כט. בב"ד 1824 נוסף: שכולם הם בחי' דבר ה'. בב"ד הנ"ל מתי ושלושה נקראו ארץ עד סיום הקטע הוא במוסגר. ושם במקום "ושלושה נקראו" נכתב (וגם נקרי'.

PARAGRAPH 12

90 אי זה בית

"What house could you build for Me?" — the third element of the verse, here the "house" of prayer.

Isaiah 66:1 א"ו:א' שיעיהו

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֶדֶם רַגְלִי אֵי־זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מְקוֹם מִנוּחַתִּי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto

השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית וגו'

Me? And where is the place that may be My resting-place?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 ובחי' בית היינו בכל מאדך

This passage is quoted there, in an explanation of "with all your might."

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת במדבר כרך ו ע' איתתקו ע"ש בפ"י בכל מאדך.

92 בכל מאדך

"With all your might" (me'odecha): love beyond measure, identified here with the encompassing "house."

Deuteronomy 6:5 ו"ה:ה' דברים

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 אך אי זה בית . . בכל מאדך שהוא בבחי' מקיף

The Tzemach Tzedek refers there to this passage identifying the "house" with "with all your might" as encompassing.

KEHOT'S NOTE

באוה"ת במדבר כרך ג פ' בלק (בהוצאה חדשה) בהוספות ע' 74 מציין לכאן.

94 בנגו ובקירותיו

In the version there, after "its roof and its walls," is added: "[and see what is written in the maamar 'A psalm, a song for the dedication of the House']".

KEHOT'S NOTE

בסה"מ תרל"ה ע' רמ נוסף: [ועמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית]. = לקו"ת ברכה צח, ד ואילך.

95 רוחו ונשמתו אליו יאסף

The verse from paragraph 4, read there against its plain sense: G-d gathers His spirit and breath to the one who sets his heart to Him. Here it describes the encompassing light drawn down in prayer.

Job 34:14 י"ד:יד איוב

אִם־יִשִּׁים אֱלֹוֹ לְבוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֵף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב ל"ד, יד. ע' באוה"ת פ' כי תצא ע' תתקכח.

96 כריעות והשתחויות באבות ובהודאה תחלה וסוף

The Talmud lists the blessings of the Amidah in which one bows: the Patriarchs (first blessing) and Thanksgiving, at the beginning and at the end.

Berakhot 34a:14 י"ד:א' ברכות

תְּנוּ רַבְּנָנֵינוּ: אֵלֹו בְּרָכוֹת שְׁאָדָם שׁוֹחֶה בָּהֶן: בְּ"אֲבוֹת", תְּחִלָּה וְסוֹף. בְּ"הוֹדָאָה", תְּחִלָּה וְסוֹף. וְאִם בָּא לְשׁוּחַ בְּסוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, וּבְתַחֲלִית כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה — מְלַמְּדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹא יִשְׁחָה.

Our Rabbis have taught : These are the benedictions at which a man bends low ; at the beginning and end of the "Patriarchs" and at the beginning and end of the "Thanks-giving." Should anyone come to bend low at the end and beginning of every benediction, we tell him not to do so.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

97 דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

Eliyahu's prayer: "No thought can grasp You at all."

תקוני זוהר י"ז א"י-י"ב:10-17a Tikkunei Zohar
אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגא. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

98 ולאו מכל מדות

Eliyahu's prayer: G-d is "not of any of these attributes at all."

תקוני זוהר י"ז ב"ה-ז"ו:5-7b Tikkunei Zohar
אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולאו משפט ידיעא דאיהו רחמי ולאו מכל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכי

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

99 שו"ה וסוכב — זה אביט . . אל זה אביט

Several manuscripts lack the words from "and surrounding" through "And to this one I will look"; the note suggests they may be an addition by the Tzemach Tzedek.

KEHOT'S NOTE

בכמה כתי"י ליתא, ואולי זה הוספה מכ"ק אדמו"ר הצ"צ.

100 ואל זה אביט

G-d, having asked what house could contain Him, says through Isaiah: "And to this one I will look: to the poor and broken of spirit, who trembles at My word." The Alter Rebbe applies it to prayer.

ישעיהו ס"ו:2b Isaiah 66:2

וְאֶת־כָּל־אֲלֹהֵי יְדֵי עֲשֹׂתָהּ וַיְהִי כָל־אֲלֹהֵי נְאֻמָּהּ וְאֶל־זֶה אֲבִיט אֶל־עֲנִי וְנִכְהָרוֹת וְחָרַד עַל־דְּבָרִי:

For all these things hath My hand made, and so all these things came to be, saith the L-RD; but on this man will I look, even on him that is poor and of a contrite spirit, and trembleth at My word.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע"י סו, ב. ראה לקמן יח, ד. לקו"ת ואתחנן ג, ג. וראה אוה"פ יוחי כרך ב תי, ב.

שמצינו במשה שבחטא העגל

101

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Torah of the Arizal.

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת להאר"ז ס"פ תשא. שם ר"פ ויקרא. פעי"ה שער השבת פ"ה.

PARAGRAPH 13

102

ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאם ה'

The verse after "The heavens are My throne," G-d speaking through Isaiah: "All these My hand has made, and all these came to be, says Havayah; and to this one I will look, to the poor and broken of spirit."

ישעיהו ס"ו:2b Isaiah 66:2

וְאֶת־כָּל־אֲלֹהֵי יְדֵי עֲשֹׂתָהּ וַיְהִי כָל־אֲלֹהֵי נְאֻמָּהּ וְאֶל־זֶה אֲבִיט אֶל־עֲנִי וְנִכְהָרוֹת וְחָרַד עַל־דְּבָרִי:

For all these things hath My hand made, and so all these things came to be, saith the L-RD; but on this man will I look, even on him that is poor and of a contrite spirit, and trembleth at My word.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103

עיניך יונים

The beloved praises the bride: "Behold, you are fair, my love... your eyes are doves." The Alter Rebbe associates the gaze with thought.

Song of Songs 1:15ו"א:ט"ו Song of Songs 1:15

הִנֵּה יָפָה רְעִיתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיהָ יוֹנִים:

Behold, thou art fair, my love; behold, thou art fair; Thine eyes are as doves. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104

וכריעות והשתחויות

There, on "Yehudah, your brothers shall praise you," the bowing (hishtachavayah) in the Amidah is total self-nullification, beyond love: like bowing before a king, a person sets himself aside, and this reaches sovev kol almin, beyond the order of descent.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן מה, ג. ובלקו"ת שה"ש מה, ג.

PARAGRAPH 14

105

לא הביט און ביעקב

Bilaam's blessing: "He has not looked upon iniquity in Yaakov nor seen wrongdoing in Israel; Havayah his G-d is with him." Read here as the encompassing light, which does not depend on one's merits.

במדבר כ"ג:21 Numbers 23:21

לֹא־הִבִּיט אֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְתִרְעֵת מִלֵּךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר כג, כא.

106

בוֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיֹּת

“He who tests hearts and kidneys is a righteous G-d.” The inner light depends on this examination of a person’s true feelings.

תהילים ז:י"ד: Psalms 7:10

יְגַמְרֵנָּה רַע וְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צְדִיק וּבֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיֹּת אֱלֹהִים צְדִיק:

Oh that a full measure of evil might come upon the wicked,
And that Thou wouldest establish the righteous; For the
righteous G-d trieth the heart and reins.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

משלי י"ז:ג: Proverbs 17:3

מִצֶּרֶף לְכֶסֶף וְכוּר לְזָהָב וּבֹחֵן לְבוֹת ה'

The refining pot is for silver, and the furnace for gold; But
the L-RD trieth the hearts. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ע"פ תהלים ז, י. וראה בסה"מ תקס"ה ח"ב עי תשיד שמביא הפסוק בוחן לבבות הי (משלי יז, ג).

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations, and the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Quoted sources, via Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY); Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); OYW (Public Domain); Vilna Edition (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation and explanations: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/torah-ohr/bereishis/1/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok